

ISSN

0463-6309

Sieta

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1988

2

kovas
balandis

TURINYS

S. Vilkauja	Maironio atgimimas	4
K. Grigaitytė	Eilėraščiai	6
Šatrijos Ragana	Dėl ko tavęs čia nėra?	7
V.D. Sruogienė	Elena Bilminiūtė-Čiurlienė	10
E.K. Gimbutienė	Atostogos Šlavėnuose	12
• Knygos	A. Rūta — Knygų apžvalga	18
	E. Juciūtė — Prisiminimai	20
	E. Ližaitė — Vienatvė dingo	21
	D.N. — Marija Pečkauskaitė	23
	E. Velbasienė — Baletas	24
• Moterys Pasaulyje		25
• Sveikata	dipl. chem. J. Prunskis — Pažinkime geriau savo kūną	26
• Madų ir grožio pasaulis		27
• Šeiminių kampfelių	veda L. Murauskienė	29
• Atsiųsta paminėti		31

ILIUSTRACIJOS

L. I. menas	Nukryžiuotasis	3
G. Jokūbonis	Maironis	5
A. Sargailienė	Iliustracija	6
A. Ličkutė	Kompozicija	8
A. Ličkutė	Moterys	9
K. Šimonis	Iliustracija	17
A. Galdikas	Gamtovaizdis	20
S. Didelytė	Iliustracija	21
J. Daniliauskienė	Karpinyš	23

“MOTERIS” LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1988 m. Nr. 2 (182)

NORA KULPAVIČIENĖ — redaktorė

Z. DIDŽBALIENĖ — korektorė,

L. MURAUSKIENĖ — skyr. ved.

L. SENKEVIČIENĖ — administratorė, R. STABAČINSKIENĖ — ekspeditorė

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada

Spaudė Litho-Art Limited, 971 College St., Toronto, Ont. M6H 1A6

Prenumerata metams \$10.00, garbės prenumerata \$15.00, vieno numerio kaina — \$1.75

Viršelis — lietuviškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

“MOTERIS” Lithuanian Women’s Magazine. 1988 m. Nr. 2 (182)

Printed by Litho-Art Limited in Toronto, Ont.

moteris

1988

2(182)

NUKRYŽUOTASIS

LIETUVIŲ LIAUDIES MENAS

MAIRONIO ATGIMIMAS

S. VILKAUJA

*Poetams kitiems numylėta ranka
Iš laurų vainiką nupynė,
Tu jį nors atmint, ar atminsi kada
Tu, jo numylėta tėvyne!*

Maironis

MAIRONIS

Praėjusiais metais visoje Lietuvoje plačiai buvo paminėta mūsų tautinio atgimimo dainiaus Maironio 125 m. gimimo sukaktis. Maironis buvo gimęs 1862 m. spalio 21 d. Raseinių apskrity, Pasandravo dvare. Nors Maironis viename iš savo eilėraščių yra parašęs, kad „Išnyksiu, kaip dūmas, neblaškomas vėjo, ir niekas manęs neminės“, bet beveik visi praėjusieji metai Lietuvoje buvo paskirti jo atgimimui ir garbei.

Svarbiausia yra tai, kad tuose Maironio minėjimuose daugiausia dalyvavo mūsų jaunimas. Tas dabartinės Lietuvos jaunimas, kuris niekad nematė Maironio, o tik girdėjo apie jį mokyklos suole sėdėdamas, būriais traukė į Kauno senamiestį prie katedros, kur rūsyje yra palaidotas poetas, dėjo gėles prie jo paminklo, pastatyto Rotušės aikštėje. Vieną vakarą ten susirinko (kaip spaudoje rašoma) apie 8000 žmonių, kurie degino žvakutes, giedojo giesmes ir dainavo Maironio dainas.

Štai studento laiškas, atsiųstas iš Lietuvos: „Lapkričio 2-sios vakaras... Kauno senamiesčio tamsiomis ir tuštutėlėmis gatvelėmis žingsniuoją kelios dešimtys jaunų žmonių, nešinių puokštelėm gėlių ir žvakutėm. Smelkiančioje tyloje net ir tirštas rūkas atrodo sustingęs... Nejaukią ramybę trukdo artėjantys tauškesiai į akmeninį grindinį.

Jie eina švęsti Maironio gimtadienį... Gelsva liepsna dega žvakutės, varvantys vaško lašai primena ašaras, o ugnelės virpa, tarsi kiekvieno tikro lietuvio širdis, išgirdus Maironio vardą. Tyliai, bet tvirtai ir aiškiai skamba: „Graži tu, mano brangi tėvyne... Miškas užia, verkia, gaudžia... Užtrauksim naują giesmę, broliai...”

Ir vėl tylu, ir vėl tuščias senamiestis. Bet tolumoje pasigirsta žingsniai, o tai milicininkai...

Taip prisimenu aš Maironio gimtadienį. Siunčiu kortelę, išleistą poeto garbei.

Maironio sukakčių minėjimų buvo jau ir anksčiau, bet mažesnių. Pasibaigus II p. karui, Maironis, kaip ir daugelis ano meto katalikiškosios ideologijos rašytojų, buvo nustumtas į šalį, bet jo poezija buvo giliai įaugusi į visą mūsų tautos gyvenimą. Tad pakorio metais Lietuvoje prasidėjo Maironio atgimimas. Spaudoje pradėjo rodytis straipsnių apie Maironio gyvenimą ir jo literatūrinį palikimą. Poetas vėl buvo įtrauktas į lietuvių literatūros istorijos programą. 1947 m. buvo paminėta jo 15 m. mirties sukaktis. Tada pasirodė „Pavasario balsų“ naujas leidimas. Vėliau iškilmingai buvo paminėta ir 100 m. gimimo sukaktis. Tuomet Kauno senamiestyje, priešais buvusius Maironio namus, kuriuose yra literatūros muziejus, pastatytas jam paminklas (skulpt. G. Jokūbonio projektas).

Praėjusiais metais Lietuvoje Maironio 125 m. gimimo sukaktis buvo iškilmingai paminėta įvairiuose miestuose. Čia priminsiu tik tuos, kurie buvo svarbesni. Įspūdingas minėjimas buvo Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje Vilniaus Antakalnyje. Ten dabar yra ir šv. Kazimiero karstas. Žmonių prisirinko pilnutėlė bažnyčia. Prasmingą ir jautrų pamokslą pasakė kunigas, paminėdamas Maironio nuopelnus bažnyčiai ir tautai. Tarp kitų giesmių buvo giedama „Marija, Marija“, o mišių pabaigoje galingai nuskambėjo „Apsaugok, Aukščiausias, tą mylimą šalį...”

MAIRONIS SU MOTINA IR SESUTĖM

Taipgi nebuvo pamiršta ir poeto tėviškė Pasandra-vyje. Ten buvo atidengtas akmuo ir vyko kitos iškilmės. Beto, prie vieno tako visi dalyviai pasodino 125 ąžuolėlius, kurie užaugs į tvirtus ąžuolus ir primins mūsų ateinančioms kartoms apie Maironio gyvenimą ir kūrybą. Ten pat yra įrengtas ir Maironio muziejus.

Gražus minėjimas buvo surengtas ir Vilniaus dramos teatre. Įvadinį žodį tarė Lietuvos Rašytojų Sąjungos pirmininkas A. Maldonis. Apie Maironį ir jo literatūrinį palikimą kalbėjo prof. dr. V. Zaborskaitė. Šis minėji-

G. JOKŪBONIS

MAIRONIS

* * *

mas buvo baigtas koncertu dainų, sukurtų įvairių kompozitorių pagal Maironio eilėraščius. Buvo dainuojama: J. Naujalio „Jaunimo daina“, A. Kačanausko „Vasaros naktys“, J. Tallat — Kelpšos „Kur lygūs laukai“ ir t.t. Koncertą užbaigė „Lietuvos“ tautinio ansamblio choras su dviem dainom — Č. Sasnausko ir V. Klovos „Kur bėga Šešupė“, J. Naujalio ir J. Juzeliūno „Lietuva brangi“.

Maironio 125 m. gimimo minėjimo proga Lietuvos Mokslo Akademijs Vilniuje surengė konferenciją, kurioje kalbėjo V. Kubilius, J. Lankutis, V. Zaborskaitė ir kiti. Buvo nutarta išleisti Maironio raštų naują tomą ir įdėti pirmąją rašytojo poemą, pavadintą „Lietuva“. Ją Maironis įteikė vysk. A. Baranauskui, bet ji dar niekur nebuvo išspausdinta ir taip pasiliko rankraščiuose. Beto, buvo surengta ir Maironio visų leidinių paroda.

Kaip žinome, Maironis vieną poemą parašė lenkiškai ir ją pavadino „Z nad Biruty“ (Nuo Birutės kalno). Parašė ją dar tais metais, kai gyveno Petrapily ir buvo profesorium dvasinėje akademijoje. Poema yra patriotinio turinio, kaip ir jo „Jaunoji Lietuva“. Ji buvo skirta sulenkėjusiems Lietuvos bajorams, kuriuos Maironis pasiryžo grąžinti atgal į lietuviybę. Šią poemą išeivijoje rašyt. Faustas Kirša išvertė į lietuvių kalbą. Ją suredągavo poetas B. Brazdžionis, o išleido „Lietuvių Dienos“ Kalifornijoje 1987 m.

Daugeliui atrodė, kad tos poemos pasirodymas sutapo su Maironio 125 m. gimimo sukakties minėjimu. Tačiau paaiškėjo, jog ne! Ji yra skirta poeto 50 m. mirties sukaččiai paminėti.

Skaitydami apie Maironio minėjimus Lietuvoje, turbūt visi pastebėjo, kad prie to darbo daug prisidėjo prof. dr. Vanda Zaborskaitė. Ji gana ilgai dėstė lietuvių literatūros istoriją Vilniaus universitete, yra parašiusi kelias mokslines studijas ir daug straipsnių įvairiems žurnalams. Tačiau svarbiausias jos darbas yra tas, kad ji parašė Maironio monografiją, kuri buvo išleista 1968 m. Už tą monografiją Vilniaus universitetas 1969 m. suteikė jai filologijos daktaro laipsnį. Monografija yra parašyta nuoširdžiai ir su gilia pagarba mirusiam poetui.

Tad paskaitykime ištrauką iš tos Maironio monografijos (psl. 343):

„Labai mažai liko iš anų metų atsiminimų, seniai mirė jį tais laikais pažinoję žmonės, ir tik iš fotografijos žvelgia į mus įkvėptas jauno poeto veidas, taip darniai sutapęs su savo kūrybos prasme ir skambesiu... Slinko metai ir dešimtmečiai... Maironį apgaubė šlovės aureolė, visi jį pažino... Dar gyvas jis jau tapo legenda ir gyveno tautos sąmonėje savo kūrybos žodžiu...“

* * *

KOTRYNA GRIGAITYTĖ

GRAŽU GYVENTI

Žinai gerai kur tave laikas neša...

* * *

Norėtumei savu glėbiu
suimt pavasarių pulkus
ir sniego folumas
nusėtas saulės žiburių.
Mėnulio pilnatį su aureole
(prieš oro atmainas).
Ir taip visus metų laikus
į širdį susidėjęs,
išėiti už vartų
į kelią tą,
be pabaigos, be pabaigos...
ieškot naujos pradžios.

A. SURGAILIENĖ

ILIUSTRACIJA

PRAKALBINK

ŠEIMA

Sūnus — naras,
Duktė — padangių mergaitė.
Tėvas — medžioti išėjęs,
Motina — skalbinius džiausto.
Ant suluošinto vilties stiebo
bespalvis žiedas skleidžiasi
maro dulkėmis apneštas.
Disonansais grojant
įkaitusiam vėjukščiui,
pradžia ir pabaiga susiraižo
gęstančiam horizonte.
Iš tolo... iš tolo, kažkas ateina
kvieisti paskutiniam šokiui.

Prakalbink mus, pavasari,
alyvom kvepiančiu balsu.
Pagrok skudučiais,
pašvilpauki piemenėliu.
Tai tau, o laukiamasis,
visi radarai atdari!
Kaip Dievo atsiųstam,
mes tiesiame rankas
ir nusikalte, ir geri.
Prailgink dienas,
ilgiau po langu pastovėk,
tegul sau tylutėliai plaukia
žydėjimo srovė.
Pamok visiems, pavasari,
baltuojančia ievos šaka,
kad vėl sugrįžtų bitės
į liepos kvepiančias rankas.

DĖL KO TAVĖS ČIA NĖRA?

ŠATRIJOS RAGANA

Puikios dienos prasidėjo! Burtininkas-pavasaris nesigaili burtų ir kaip iš maišo pila vis naujas ir naujas gožybes ant žemės, ką tik prabudusios iš ilgo žieminio miego. Ten gandras, linksmai tarkšdamas, neša į lizdą virbelius ir kirminus ir kartu su savo drauge ketina taisyti sau lizdą vasarai; čia ant alyvų kerų, augančių po langu, susirinko sau būrys žvirblelių ir čirška, tartum norėdami peršaukti gandrą. Toliau bitelės, apsunkintos geltonų ir raudonų gumulėlių, zirzdamos skubinau parlekia į aulius, o sudėjusios ten savo naštą, lekia ieškoti naujos. Dar toliau teka upė — tyliai, iš lengvo, majestotiškai... Iš vienos jos pusės staigus, aukštas krantas, iš antros — žalia girėlė, apibarstyta violetinėmis boplėmis, auksiniais ir mėlynais, kaip neužmirštuolės, builiais.

O viršų viso to nuo pat aušros lig vėlaus vakaro dreba vieversėlio dainelė: čia liūdna, čia linksmas, o visados kaip mąstis miela...

* * *

Dėl ko, dėl ko tavęs čia nėra?! Nueitumėm kartu į girėlę ant upės kranto, sėstumėm po liepa, tavo numylėta, ir klausytumės, ką mums sako prigimimas ir ką pasakytumėm viens kitam... Užskleisčiau lapelius augančių po liepa kerų, kad saulė į šviesias tavo akeles nešviestų, po galva tau glėbelį kiminų sidabrinių padėčiau, pati tau prie šalės sėščiau ir, atsirėmusi į pilką liepos stuobrį, pasakočiau tau ilgai ilgai, ką jaučiu, ką veikiu, kaip gyvenu be tavęs... Pasakyčiau tau, kaip sunku neturėti nė vieno žmogaus, kuris tave visiškai suprastų atjaustų, mintimis pasidalintų... Kaip sunku, kada širdis pilna jausmų, kada galva sprogsta nuo minčių daugumo — neturėti nieko nieko, kam tas mintis pasakyti galėtum, žinodama, jog jos bus suprastos, kam tuos jausmus galėtum atverti, žinodama, jog iš mano širdies eis jos stačiai į kitą... Kaip sunku, kad aplinkui nė vieno žmogaus, kuriam savo skausmus ir džiaugsmus išpasakotumei, nė vienos krūtinės, ant kurios

išsiverktumei lig noro... Ir dar pasakyčiau, jog iš visų spėkų stengiuos gyventi taip, kaip man patarei. ..Mylėk žmones, — tarei, — mylėk tikrai! Tikra meilė tai ne žodis — tai darbas! Tai užmiršimas ir išsižadėjimas savęs dėl kitų, tai rūpestis apie kitus, tai šelpimas varguose, raminimas nelaimėj, atleidimas visų sunkiausių kalčių!.. Būk gailestingąja seserimi savo artimiesiems ir darbuokis, darbuokis be galo!..“ Dieną naktį turiu tuos tavo žodžius atminty. Myliu, kaip galiu ir kiek galiu... nė vienos valandėlės nesėdžiu, rankas sudėjus... Sakei būti gailestingąja seserimi savo artimiesiems — stengiuos išpildyti ir tą tavo norą... Bet ne!.. sėdžiu kartais, susidėjus rankas. Yra tai valandos, kuriose atsiminimai apie tave kaip bangos plaukia ant manęs; kuriose man užvis sunkiau ir liūdniau, jog tu ne su manim...

Pasakyčiau po to tau visas savo jaunas mintis, visus savo jausmus... išverkčiau visus skausmus ant tavo krūtinės, o tu mane nuliūdusią palinksmintumei, verkiančią prajuokintumei, nusilpusią pastiprintumei... Kiekvienas mano širdies jausmas atrastų atgarsį tavo širdyje... kaip visados kad kartu su manim verkei, juokavai kartu.

Dėl ko, ak, dėl ko tavęs čia nėra?!

* * *

Einu toliau krantu, aukštyn prieš upės tekėjimą... Prieš mano akis kaip panoramoj mainosi paveikslai, viens už kitą gražesni... Sustojau... Štai mano numylėtas! Dieve, kaip gražu, kaip stebėtina! gražu aplinkui! Stoviu ant staigaus, aukšto upės kranto, tankiai apaugusio krūmais ir jauna žolele. Ten, žemai, plaukia upelė... bet visai ne taip, kaip ten toliau, kur ji, daugiau erčios sutikusi, bėga pamažu, atsargiai... Čia užia ji, plaukdama per akmenis, svyruoja, sukas... tarytum jauna mergaitė, nemačiusi dar nelaimės, neturėjusi skausmų, rūpesčių... Linksmas jai, gera... žaidžia sau, dainuoja, linksmas per dienas, valandėlės nepastovi

A. LIČKUTĖ

KOMPOZICIJA

vietoje... Pamažu pamažu! Nepraeisi amžiaus, nepažinusi skausmo!.. Štai kapai ant tavo kelio atsistojo... štai skurdi trobelė su savo gyventojais vargdieniais... štai baltas beržas, per audrą nulaužtas... Vis lengviau ir lengviau teka upelė, o ten, už tilto, vos tik judinas!.. Kur tavo ramus ūžimas?! Kur linksmybė ir greitumas tavo, upele?! Ant antro kranto, truputį žemesnio už tą, ant kurio stoviu, nepamatysi nei medžio, nei kerelio: apklotas jis tik maža jauna žolele, kaip žalių šilkų paklode... Toliau išsitiesę laukai — juodi ir žali; už laukų būrys trobų ir trobikių, o jų vidury, lyg žalia sala, kupeta medžių, iš kurių šauna aukštyn bokštelis kaimo bažnytelės. Iš antros pusės matyti kryžius ir koplytelė prie kelio... Už jų plati ir tanki klevų alėja veda stačiai į seną dvarą... Tiesiai prieš mane baltu mūru aplenkti kapai. Kryžiai — mediniai ir akmeniniai — viens šalia kito ten stovi... Pašaliais eglės siaudžia tyliai, tarytum dainuodamos lopšio dainą tiems, kurie miega po jomis... Kiek ten ašarų išlietų! Kiek vilčių užkastų, skausmų iškentėtų!.. Man nereikėjo dar nė ant vieno kapo rankas laužyti, nė vieno brangaus asmens laidoti... bet argi nejutau to paties, ką juto tie, kuriuos pasiekė ta nelaimė?! Visokių yra laidotuvių, bet ne prie pačių liūdniausiųjų priklauso tos, kuriose matyti karstas, duobė, kapai... Štai akmuo, kur dažnai sėdėdavom su tavim... Aš su koku mažu darbeliu, tu su knyga... Atmeni, kaip dažnai darbelis mano krisdavo iš rankų, ir aš, akis čia į tavo, čia į knygą įsmeigusi, klausiaus ir klausiaus?! Atmeni, kaip, apsistodami gražesnėse ir įdomesnėse vietose, gėrėjomės kartu, skaitėm dar sykį ir dar sykį... kaip dažnai pertraukdavai

skaitymą, kad pasakytum savo nuomonę, savo mintis apie perskaitytą, kad išspręstum iškeltą klausimą?.. Ir aš šnekėjau daug, sakiau tau viską, kas tik man į galvą atėjo, nes žinojau, jog jokia mano mintis, kokia ji bebūtų, neiššauks ironiško nusišypsojimo ant tavo lūpų, nepažiūrėsi į mane su pasigailėjimu. Gera, oi, gera buvo su tavim skaityti, kaip gera viskas, kas su tavim, kaip geras tu pats, kiekviena mintis, kiekvienas tavo žodis!.. Ir dabar turiu rankose knygą, skaitau... Bet dabar tu toli... aš viena vienintelė... Kas man padės mąstyti, kas išaiškins nesuprantamas vietas?! Dėl ko, ak, dėl ko tavęs čia nėra?!

* * *

Aukštai pakilo saulė... Virš galvos jau šviečia ir primena, jog man laikas prie darbo. Dėkui tau, saulute, einu!..

Apsidariau gerai: ant galvos skrybėlę su juodu tinkleliu užsidėjau, ant rankų užsimoviau storas pirštines, galiu būti rami: neigils bitės, nors kažin kaip norėtų. Pasiėmus reikalingus daiktus, einu į bitinyčią. Tai mano numylėtas užsiėmimas, mano paguoda varguose, mano pasididžiavimas!.. Atidarau vieną aulį, kitą... Visur darbuojas, juda, kruta biteles. Ir kaip darbuojas! Dešimtį kartų išpauk joms šmotelį korių rėmelyje, dešimtį kartų taisys skylę iš naujo... Kokios jos greitos! Valandėlės nepastovi vietoje — bėga... O šit motina! Žengia sau pamažu per rėmelį, rimta, tyli, tarsi didi karalienė, žinanti, kad be jos visas gyvenimas aulyje prapultų, darbas sustotų... Galėčiau kiaurą dieną praleisti prie aulių, ir tai, rodos, man nepakyrėtų...

O dėl ko ir prie to visų meiliausio užsiėmimo neišaina man iš galvos mintis, jog būtų jis dar daug, daug meilesnis jei tu man padėtumei... Kaip džiaugtumeis, pamatęs dabar mano biteles! Kada su tavim vaikščiojom prie jų, mažai dar aulių tebuvo... Atmeni, kaip man naują aulelį dažei?! Kaip rinkdavom kartu dažus, norėdami padaryti jį taip gražų, jog visą bitinyčią papuošti galėtų... Kaip po to su ilga, balta prijuoste ir teptukais rankose vargai per dienas kad tik mane pradžiugintumei. Atmeni, kaip, nenorėdamas išlieti dažų, pasilikusių dubenėly, dažei su Alenute paukštelius ir kryžius ant sienos... o kada aš atėjau prie jūsų, parodei man tuos paveikslus, klausdamas, ar nenoriu, kad ir aulį taip gražiai išdabintumėm?! Koks džiaugsmas buvo, kada, pabaigęs aulį, išnešei jį į bitinyčią! kada po to įleidau į jį spiečių!.. Sakei dar tada, jog tą aulį man atminimui nudažei, ir prašei neužmiršti tavęs, kol jis čia stovės. Atmenu, atsakiau, kad šimtą kartų supus tas aulys, o aš dar tavęs neužmiršiu, jei tik ant svieto gyvensiu...

Nedrąsiai dar tada darbavaus: nežinojau dažnai, kaip ką daryti. Tu tada visada buvai mano pagalbėtoju, padėdavai man, patardavai; skaitei bitininkystę, idant galėtumei pamokyti kartais mane ir naudingą patarimą man duoti... Dabar jau ne 5-6 auliai pas mane: atsirado jų kaip grybų po lytaus — visi smagūs, pilni, net širdis džiaugias veizinti! Vienok nepilnas tas džiaugsmas: tu juo nepasidalini... Kad pamatytumei mano darbą, pagirtumei, pasidžiaugtumei kartu su manim — tada pajusčiau, jog gerą už savo triūsą gavau atlyginimą!.. Dėl ko, ak, dėl ko nėra čia tavęs?!

* * *

Jau ir vakaras... Vaitoja ir verkia fortepijono stygos po mano pirštais... Širdis sopa. akyse ašaros, bet kartu taip man gera, taip ramu, jog, rodos, norėčiau, kad man per visą amžių taip ašaros iš akių bėgtų... Skambinu mazurkas, po to valsus; po jų pradedu noktiurnus ir vėl imu valsus... O Šopene! skausmo poete! kurio genijus iš ašarų buvo suaustas! Patriote, apverkęs savo tėvynę! Numylėtasis, verkiantis nelaimingos meilės! Kokia perskaudėjusi ir kenčianti žmogaus dvasia gali tavęs klausytis be susijaudinimo, be ašarų?! Kokia žmogaus dvasia nesupras tavo širdies skausmų, kuriuos taip stebuklingai tonais išliejai?!

Štai jo valsas, kurį dažnai dažnai skambinu, kurs man už visus gražesnis, gal dėl to, jog atrandu jame savo jausmus, visą savo gyvenimą...

Pradžią liūdna, tyli, tarsi neišsipildžiusios mąstys, neišsapnuoti sapnai... Negera širdžiai... Ji geidžia vis nauja ir nauja, ieško, neranda, ir mąsto, mąsto — be galo... Bet štai mąstis pertraukta... tikrovė pradeda daugiau dominti. Naujas gyvenimas prasidėjo... linksma, ramu... Ateina pati gražioji vieta: pavasaris, oras šiltas, visur žiedai, dieną vieversiai, naktį lakštingalos gieda — gražu, linksma!.. O širdyje mano dar linksmiau, dar gražiau šalia savo numylėto! Skinam žiedus, klausom lakštingalos dainų — vis kartu! Kokia laimė, kokio laimė!! Cit! sužė stygos, suskambėjo klaidingas akordas... Tai ant mūsų laimės dangaus pasirodė debesys... Išnyko jis greit, kaip nyksta vasarą maži debesėliai... Ir vėl gieda paukšteliai, vėl šviesu virš mūsų, vėl mes kaip pirma laimingi!.. Oi! laimė — tai mažas rudens žiedelis: nenulauš jo vėjas, ateis šaltis ir suspaus jį amžinai! Vis liūdnesni tonai maišos į laimingus, kaskart jų daugiau ir daugiau... Jau tik verksmas ir skausmas girdėti... Ak! persprogo širdis, sulaužyta jauna gyvybė!.. Jau lig galo nė vieno tono linksmesnio, tik juoduoja viskas, ir taip skaudu, skaudu!

Paskutiniai saulės spinduliai puolė man ant veido, apšvietė akis... Ak! Atmenu vakarus: taip pat saulė man į akis švietė ir skambinti neleido... Tu tada prieš langą atsistojai, pasirėmęs ant durų, užklojai man saulę ir klauseis... O aš skambinau ir skambinau... skambinau taip, kaip niekados lig šiol; net stebėjaisi pati, kad taip gražiai viskas iš po mano pirštų išeina... Ir tu stebėjaisi, ir gyrei, ir klauseis, ir prašei daugiau ir daugiau. O aš skambinčiau tau be galo — per dienas, per amžius; taip man gera buvo skambinti žinant, jog kiekvieną toną, kiekvieną jausmą supranti tu taip pat, kaip ir aš. Atmeni, kaip vieną kartą ašaros tau bėgti iš akių pradėjo, klausant gedulingo maršo?! Ir dabar iš papratimo veiziu aplinkui, ar nestovi savo vietoje, ar neklausai manęs?! Tuščias kambarys!.. Aš viena... viena tik verkiu, skambindama maršą, viena gėriuosi, viena atmenu mūsų laimės valandas... Saulės spinduliai gali laisvai slinkti man per veidą, per akis ir trukdyti į gaidas veizėti... nieks jiems kelio neužstos prie durų...

Dėl ko, ak, dėl ko nėra čia tavęs?!

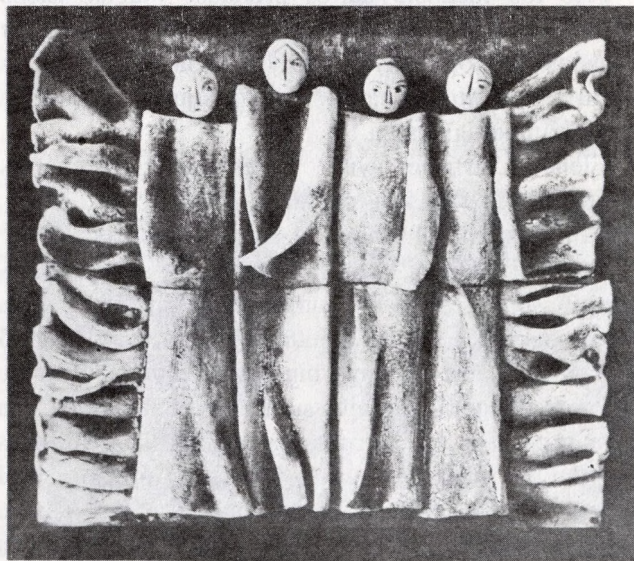
* * *

Taip įsipynei į mano gyvenimą, taip visos mano mintys ir darbai susivienijo su tavim, jog, ką tik nedirbu, kur tik neinu dieną ar naktį, vasarą ir žiemą — visur ir visados trūksta man tavęs!! Buvai gyvybė mano gyvenimo, dvasia mano dvasios; saulė mano!.. Dėl ko, dėl ko tavęs čia nėra?!

Užventis, 1897. VIII. 8

A. LIČKUTĖ

MOTERYS

V.D. SRUOGIENĖ

Mūsų tragiškos generacijos laikas lekia pašėlusiu greičiu ir, lyg audringos okeano bangos, viską užlieja, viską neša į užuomaršą...

Skaudu, kad iš mūsų atminties išnyksta atsiminimas idomių, kūrybingų asmenybių, kurios per visą savo gyvenimą dirbo, triūso, kūrė visuomenei, tautai. Tai yra ypač toji idealistų karta, kurią buvo užauginę lietuvių tautinio atgimimo laikotarpis — „Aušra“, „Varpas“ — ir kuri sau asmeniškai nieko nesiekdama kūrė nepriklausomąją Lietuvą. Kaip tada, 1915 metais, jauno poeto Balio Sruogos buvo rašyta „Pirmajame Bare“:

“...Čiurlionis — dieviškas pranašas naujų, neapčiuopiamų pasaulių... pirmas pradėjo pinti Jaunosios Lietuvos savitą vainiką... Jis atėjo kaip degantis meteoras nuo tolimųjų mitų pasulių, nuo žilų dainų melodijų ir papuošė vainiką visų gražiausiais žiedais. O mes, nors po žolikę, nors po pumpuriuką nešame, krauname...”

Prie tos idealistų kartos priklausė muzikė Elena Bilminiūtė-Čiurlienė. Kilusi iš kuklios, bet garbingos ir šviesios šeimos, kurios šaknys siekia net iki gilios Lietuvos praeities, neatplėšiamai susijusios su istorine Žemaičių kunigaikštija.

Elenos Čiurlienės vyras, profesorius Jurgis Čiurlys 1958. XII. 26 rašė šio straipsnio autorei:

“Skaitydamas Liubavskio Lietuvos istoriją (M.K. Liubavskij, Očerki istorii Litovsko-russkogo gosudarstva do Liublinskoi unii, Moskva, 1910. Yra J. Sondeckio vertimas į lietuvių kalbą.) dar 1914-15 metais užtikau tarp žymesnių bajorų minimą Bilmino pavardę. Kaip tik tuo laiku sutikau Bilminą jr., kuriam pusiau juokais, pusiau rimtai tą papasakojau. Bilminas tuo dalyku susidomėjo ir iš savo tėvo sužinojo, kad šeimoje yra padavimas, kad vienas iš protėvių buvo seimo delegatu 17-me amžiuje. O aš dar radau Bilminą paminėtą Lietuvos istorijoje 1387 metais. Be to,

Bilminas dar vėliau pasakojo, kad pripuolamai buvo susitikęs Petrapilyje kunigaikštį Bilminą — rusą.”

Šitą, išlikusį šeimoje, padavimą patvirtina Lietuvos istorijos šaltiniai. Jeigu vienas iš Bilminų juose minimas 1387 m., manytina, kad jis priklausė prie tų kilmingųjų žemaičių, kurie priėmė krikštą. Tai bus bene seniausia žinia apie Elenos Čiurlienės šeimos pradininką.

Kuomet 1414-1415 m. Konstancos mieste Šveicarijoje vyko visuotinis katalikų bažnyčios susirinkimas, Lietuvos Didysis kunigaikštis Vytautas juo pasinaudojo iškeldamas Vakarų pasauliui Lietuvos bylą su kryžiuočiais. Norėdamas parodyti visas vokiečių daromas Lietuvai skriaudas ir atremti jų šmeižtus, jis nusiuntė į Konstancą mokytų vyrų delegaciją ir prie jos prijungė 60 žemaičių bajorų, kurių tarpe dalyvavo ir Bilminas. Mūsų šaunūs kariai iš karto užimponavo susirinkusiems savo asmeniškai, tarnų bei arklių turtinga apranga ir kilnia laikysena, parodydami vakariečiams, kad jie nėra tamsūs pagony, kokiais juos priešai vaizdavo, bet tokie pat riteriai, kaip Vakarų Europoje. Jų ilgas skundas, daugelio nuoskaudų išvardijimas ir šauksmas pagalbos ne vieną turėjo sujaudinti. Savo ilgą raštą jie pradėjo šiais žodžiais:

“Viso pasaulio krikščionių valdovams ir tautoms. Paklauskite, šlovingi kunigaikščiai, dvasinių ir pasaulinių reikalų tvarkytojai, ir visi garbingi, galingi ir prakilnūs vyrai... Išgirskite, prašome jus, kurie mylite teisingumą, apie baisią mūsų priespaudą, kuri mus ir mūsų šeimas didžiai sužalojo...” (Codex Epistolaris Vitoldi, 1018-1024. V.D. Sruogienė, Lietuvos istorija, Chicago, 1987 m., 112 psl.)

Ir jų žodžiai pasiekė galingųjų ausis, byla su kryžiuočiais buvo garbingai laimėta!

Lietuvos Metrikoje ir kituose šaltiniuose iš 17, 18 amžių yra pažymėta, kad Bilminai atstovaudavo savo Žemaičių žemę Lietuvos-Lenkijos jungtinės valstybės seimuose. Jų palikuonių sąmonėje neužgėso gilus pajautimas, kad jų luomo pareiga — administruoti kraštą, ginti jį nuo priešų. Ir per daugelį šimtmečių kovų su rusais, vokiečiais, švedais, ne vienas Bilminas turėjo padėti savo galvą karo lauke už Lietuvos laisvę.

Tas jausmas — pareigos dirbti Lietuvai, buvo likęs jaunos Elenos Bilminiūtės sieloje, nes jos gyvenimas tai parodė, nors iš jos pačios niekad neteko girdėti apie jos šeimos garbingą praeitį.

O kad atsirado koks Bilminas rusų kunigaikštis — nestebėtina. Juk labai daug Didžiojo Gedimino, jo sūnų, palikuonių ilgainiui virto Rusijos imperijos, Lenkijos, Vokietijos aristokratais, kurie savo kilme iki šios dienos didžiuojasi.

ELENA
ČIURLIENĖ

Bilminių šeima gyveno paprūsėje, Jurbarkė, per kur lietuviškos knygos buvo plačiai gabenamos į Lietuvą. Boleslovas Bilminas, Elenos Čiurlienės tėvas, buvo knygnešių globėjas ir rėmėjas. Jis palaikė glaudžius ryšius su dr. Vincu Kudirka ir kitais to laiko lietuviybės skatintojais.

Elena Bilminiūtė-Čiurlienė gimė Jurbarkė, mokėsi Kauno mergaičių gimnazijoje; baigusi 6 klases, kaip labai gabi muzikai, įstojo į Petrapilio (dabar Leningradas) muzikos konservatoriją ir greta mokėsi pas garsųjį rusų kompozitorių Aleksandrą Glazunovą. 1917 metais baigusi fortepiono klasę, gavo diplomą ir pradėjo dirbti muzikos srityje.

Jaunutę, atvykusią į didelį miestą, pradžioje globojo teisininkė Prakaitytė (dainininko A. Kutkaus žmona) ir muzikas Stasys Šimkus. Šio šimtmečio pradžioje Rusijos imperijos sostinėje buvo susibūrę nemaža Lietuvos studijuojančio jaunimo: buvo ten ir Kipras Petrauskas, Vlada Grigaitienė, Adelė Nezabitauskaitė (vėliau Galaunienė) — sunku jas visas išvardinti. Elena nepasidavė vyravusios lenkų kolonijos įtakai, nepritapo ir prie rusų, tik ištikimai bendravo su savais, priklausė lietuvių studentų draugijai, dalyvavo jos ruošiamuose koncertuose ir kituose renginiuose pati skambindama fortepionu ar akomponuodama kitiems. Artimai draugavo bei bendravo su Toliušyte, Jadvyga Chodakauskaite (vėliau Tūbeliene), Liuda Vienožinskaite-Purėnienė, pianiste Elena Stankaite-Laumianskiene, su savo sesers gerbėju Povilu Žadeikiu ir pati vos neištekėjo už Zigmo Toliušio. Tačiau studentų draugijoje pažinusi inžinierių Jurgį Čiurlį, po kelerių metų draugystės tapo jo žmona.

Pirmajam karui pasibaigus Elena ir Jurgis Čiurliai grįžo į Lietuvą, pradžioje gyveno Vilniuje, kur jis buvo pradėjęs dirbti susisiekimo ministerijoje (vėliau profesoriavo Vytauto Didžiojo universitete Kaune), o ji dirbo kaip privati muzikos mokytoja.

Dėl žinomų įvykių Čiurliams teko persikelti į Lietuvos laikinąją sostinę Kauną. Jie augino dvi dukras — gražias asmenybes: Janiną, vėliau diplomato A. Simučio žmoną ir Eleną-Aliutę Barnet, kuri, Terpsichoros meno patraukta, dar visai jaunutė, pasireiškė kaip žavi šokėja. Elena Čiurlienė dėstė J. Naujaliao muzikos mokykloje. Kai ši mokykla buvo suvalstybinta, nuo 1922 m. profesoriavo joje, vedama fortepiono klasę. Čiurlių namai kreipė šviesuomenės dėmesį kaip kukli, tikrų dvasios aristokratų būstinė.

Kartu su savo profesija Elena Čiurlienė jungė ir visuomeninę-kultūrinę veiklą. Glaudžiai bendradarbiavo su mūsų entuziastinga priešmokyklinio vaikų amžiaus auklėjimo pioniere Marija Nemeikšaitė, buvo ilgametė Lietuvos Vaiko draugijos narė, nesykį ir jos pirmininkė. Visad rami, taktiška ir besišypsanti, pasirodusi kitiems padėti, autoritetingai talkininkavo ir Motinoms ir Vaikams Globoti organizacijų Sąjungai.

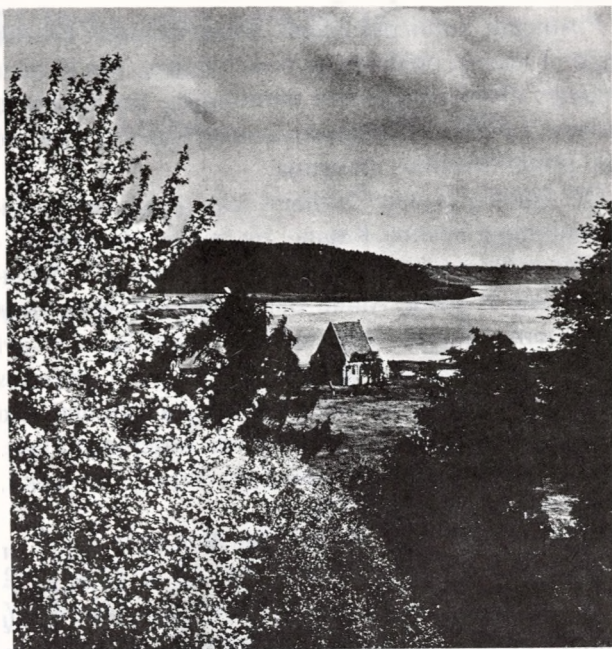
1939 m. Antrajam pasauliniam karui prasidėjus ir Čiurlių šeimą kaip ir daugumą kitų, ištiko didelės nelaimės. Tiesa, likimas jų neišskyrė, bet ir jiems teko emigruoti iš tėvynės. Per penkerius netikrumo, nepriektylių ir įvairaus vargo tremties metus Vokietijoje, Elena Čiurlienė mokė muzikos stovyklose tūnojusį

ANTOPOLIO DVARE 1933 METAIS

stovi: E. Čiurlienė, J. Čiurlytė,
M. Nemeikšaitė, E. Čiurlytė, J. Glemža,
sėdi: M. Mečinskaitė, dail. A. Žmuidzinavičius

* * *

PAVASARIS LIETUVOJE

jaunimą, ne vieną uždegdama noru siekti toliau mokslo, lavintis; profesorius aktyviai veikė visuomenėje, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus centre. Jo bendradarbiai nesyki kartojo:

“Jeigu nepriklausomoje Lietuvoje profesorių Mykolą Biržišką vadindavome Lietuvos sąžine, tai tą patį turėtume taikyti ir profesoriui Čiurliui.” Jo teisingumas, abiejų su žmona gražus sugyvenimas, buvo šviesus pavyzdys kitiems, neviltyje paskendusiams išeiviams.

Taip pat atsidūrę Jungtinėse Valstybėse Čiurliai rankų nenuleido, dalyvavo visuomeninėse organizacijose, nepaisydami pradžioje labai sunkių materialinių sąlygų, palaikė lietuvių patriotinius jausmus, dalyvavo įvairiuose renginiuose. Elena Čiurlienė buvo aktyvi New Yorko Moterų klubo narė ir remėja. Ji visur kėlė viešumon Lietuvos bylą, dalyvavo demonstracijose 1954 m. prie Jungtinių tautų prieš Sovietų s-gą.

Ji ir toliau mokė jaunimą muzikos, net ir likusi našle 1959 metais, ji tęsė savo profesinį darbą. Globojama savo dukterų ir žentų, ilgus metus džiaugėsi vaikiaičiais ir provaikiaičiais, kurių sulaukė net dešimt. Mirė 1986. XI. 3.

Ne tik išeivijoje, bet ir dabartinėje Lietuvoje, Elena Čiurlienė buvo prisiminta ir paminėta, kartu iškeliant darbus ir nuopelnus visų muzikų, kurios dirbo atgimusių Lietuvos labui, palikdamos reikšmingą kultūrinį įnašą.

ATOSTOGOS ŠLAVĖNUOSE

ELENA KAROSAITĖ — GIMBUTIENĖ

Šlavėnuose — mano mamos tėviškėje praleidau didesnę vaikystės metų dalį ir beveik visas atostogas iki Pirmojo pasaulinio karo. Dėl tuometinės carų valdžios ir ekonominės padėties Lietuvoje, dauguma jaunų žmonių baigę aukštuosius mokslus Rusijoje, ten pasilikdavo gyventi. Todėl ir mano tėvas, baigęs universitetą ir po to Susisiekimo Institutą Maskvoje, liko tarnauti Rusijos geležinkelių statyboje ir jų eksploatacijos darbe. Priklausomai nuo darbo dažnai keitė gyvenimo vietą ir ne visuomet turėjo tinkamas sąlygas šeimyniškai įsitaisyti. Tuomet mes — vaikai dažnai po keletą mėnesių praleisdavome Šlavėnų dvare, pas močiutę Brazauskienę.

Taip ir stovi akyse kelionė iš Nižnij Novgorod'o (dabar Gorkij, prie Okos ir Volgos santakos) į Anykščius. Iš N.N. iki Maskvos greituoju traukiniu važiuodavome visą naktį. Maskvoje pralaukdavome visą dieną. Ta proga aplankydavome tetą Oną Brazauskaitę (vėliau Mašiotienė) ir Manę Rudzinskaitę (vėliau Arcimavičienė, egiptologė), kurios studijavo Moterų Aukštuose kursuose. Taip pat nueidovam į Šv. Petro katalikų bažnyčią, apsipirkdavome prašmatniose Maskvos krautuvėse. Vakare vėl įsėdavome į traukinį ir keliaudavome beveik dvi paras, kol pasiekdavome Anykščius. Važiavimas geležinkeliu, kad ir ilgai trukdavo, atrodė man lyg savotiška pramoga. Tolimų distancijų traukiniuose kiekvienas keleivis gaudavo visą suolą, t.y. vienas „kupe“ tekdavo keturiems keleiviams: du miegojo apačioje, du antram aukšte ant atkeliamų suolų — lentynų. Trečias aukštas buvo skirtas lagaminams. Tarp suolų buvo platus tarpas ir staliukas su kopetėlėmis. Veždavome patalynę, miegodavome beveik kaip namie. Kiekvienoje didesnėje stotyje buvo galima gauti verdančio vandens arbatai, tam reikalui veždavom arbatiniką, reikalingus indus, arbatžoles, cukrų ir visokius užkandžius. Kur traukinys ilgiau sustodavo,

stoties bufete arba iš vietinių gyventojų, susibūrusių už tvorelės lyg ir savotiškame turgelyje buvo galima nusipirkti įvairių produktų. Reikia pripažinti, kad Rusijos kaimietės buvo labai švarios ir jų parduodamas maistas buvo sveikas ir skanus. Taigi, kelionė virsdavo savo rūšies puota.

Pro langą praslinkdavo krašto vaizdai, kaimai, miestai, upės, prie upių dažnai didesni pramonės centrai, tai vėl miškai, dvarai. Taip atvykdavome iki Vilniaus. Kur būtinai reikėdavo ilgiau sustoti, aplankyti gimines. Čia gyveno mano krikšto tėvas, daktaras Kazimieras, tėvelio brolis. Vėliau apsigyveno teta Ona baigusi mokslus ir ištėkėjusi už inžinieriaus Jono Mašoto, kuris mokytojavo technikos mokykloje. Jie abu buvo lietuvių tautinio atgimimo veikėjai. Prieš prasidedant karui Vilniuje nuosavybę įsigijo ir teta Kazė Bakševičienė, inžinieriaus Jono žmona, kuris ilgus metus dirbo Kaukaze.

Mus traukė ir pats Vilniaus miestas — europietiškas didmiestis, kitoks negu Rusijos miestai. Čia būtinai reikėdavo pasimelsti Aušros Vartuose, aplankyti kaip galima daugiau bažnyčių ir apžiūrėti visus meno turtus.

Visa tai buvo labai artima mano mamos širdžiai. Tėvelį daugiau domino lietuvių visuomeninis gyvenimas, lietuvių meno parodos, vaidinimai Vilniuje, ypač vėlesniais laikais, jis galėjo apsirūpinti lietuviška spauda, susitikti su žymesniais lietuvių veikėjais. Mano tėvas, kilęs iš kaimo, buvo kad ir neveiklus, bet susipratęs lietuvis. Kiek siekia mano atmintis, jis

visuomet išsirašinėjo lietuviškus laikraščius iš Amerikos ir spaudą atgavus, leidžiamus Lietuvoje. Su savo broliais kalbėdavo ir susirašinėjo lietuviškai. Tačiau su mama, taip, kaip ir mes vaikai, kalbėdavos lenkiškai. Nereikia užmiršti, kad anais laikais tai buvo poniškoji, inteligentų kalba.

Iš Vilniaus išvažiuodavom anksti rytą; netrukus atsidurdavom Švenčionėliuose ir ten persėdavome į siaurabėgį traukinuką, kuris eidavo iki Panevėžio. Tai buvo maloniausia kelionės dalis. Traukinėlis, sudarytas iš kelių mažų vagonėlių, siauromis durelėmis, mažais langais ir trumpais nepatogiais, tankiai sustatytais, suolais, atrodė lyg koks žaislas, palyginus su plačiabėgiu. Traukinuko garvežys puškavo iš lėto, neskubėdamas — beveik sustodamas gryname lauke, kad prieš kalną daugiau garo susikauptų. Vaizdai matomi pro langą buvo kitokie, negu Rusijos; matėsi daugiau dirbamų laukų, aplink sodybas — daugiau senų medžių, daugiau ir didesnių sodų; ir namų statyba buvo kitokia, su lietuviškais pagražinimais. Keleiviai irgi skyrėsi nuo tų, kuriuos matėm keliaudami per Rusiją; čia daugiausia buvo vietinių ūkininkų kalbėjusių tarp savęs lietuviškai. Nemaža buvo žydų — miestelių krautuvninkų ir biznierių, su jarmulkom, ilgais žvilgančios juodos medžiagos, apsiaustais ir storom laikrodžių grandinėlėm, puošiančiom jų krūtines. Jie karštai ginčijosi žydų kalba, mosikavo rankomis, o jei tai buvo šeštadienis, daugelis jų buvo nusiavę ir kojas mirkė vandens pripildytuose bliūduose (jų tikėjimas jiems leido „šabaso“ metu keliauti tik vandeniu, bet ne sausuma).

ŠLAVENŲ DVARAS

STATYTAS XIX a.

Buvo ir lenkiškai kalbančių keleivių, tai — dvarininkai arba aukštesnio luomo miestelėnai. Jų drabužiai buvo miestiško sukirpimo; moterys skarelių vieton dėvėjo skrybėlaites. Visi keleiviai vienodai vežėsi maisto atsargas ir nuolat ką nors kramtė, užgerdami iš butelio skysčiu.

Taip keliaudavome iki vėlyvos popietės link Anykščių stoties, kur mūsų jau laukdavo Šlavėnų porinis šienui vežti vežimas, pakinkytas gerai nušertais bėrukais, su šiaudų prikimštomis ir namie austomis drobulėm uždengtom sėdynėmis. Šalia arklių, kad nepasibaidytų garvežio švilpesio, stovėdavo kuri nors jaunesnioji teta. Dvaro panelę, dėvinčią piemenuko nupintą šiaudinę skrybėlę, miestiską kartūninę suknelę ir odines nutrintas pirštines, galima buvo pažinti iš karto.

Po ilgos kelionės apsikabinę, pasisveikinę, pasidalinę paskutinėmis naujienomis ir kelionės išpūdžiais, sulipdavome į vežimą su visais lagaminais ir ryšulėliais. Į rankas gavę po krepšėlį su visokiais skanumynais, kad neprailgtų laukti vakarienės, pajudėdavome trumpa užmieščio gatvele iki Troškūnų vieškelio. Čia pasukdavome į kairę, per Šventosios tiltą, ir dardėdavom Anykščių rieduliais grįstomis gatvėmis. Sustodavome prie Žukausko vaistinės ir pašto, o po to Zalmano „universalios“ krautuvėlės, kur galima buvo nusipirkti visko, ko tik ūkininko gyvenime reikėjo: nuo silkių, cukraus ir muilo bei žvakių, — iki medžiagų suknelėm ir apsiaustam, skarelių, net dalgių, tepalo ratam, visokių įrankių, indų ir t.t. Užsukdavome į kepyklą nusipirkti vėrinėlį karštų ir traškančių riestainių. Išvažiudavome iš miestelio pro dar neužbaigtą bažnyčią ir Hopeno vaistinę su kurio vaikais mes draugavome. Netoli gyveno ir daktaras Brazauskas, jo sūnus Povilas irgi priklausė mūsų jaunimo būriui.

Pagal aukštą mūro sieną aptvertas kapines Kurklių vieškelis sulejo į Anykščių šilėlį, taip Baranausko iššlovintą. Mes važiuodavom tiesiai Rubikių ežero keliu link Marčiupės kalno, kur prasidėdavo Šlavėnų dvaro laukai. (Prieš žemės ūkio reformą Brazauskai čia valdė apie dyvliką valakų). Pravažiavus Šlavės tiltelį atsišakodavo Mingailiškių (Mažųjų Šlavėnų) kelias, į kurį rėmėsi tanki eglyno siena saugojusi Brazauskų sodą nuo vėjo. Tarp tų dviejų kelių ant kalvos stovėjo didelis kryžius aptvertas tvorele, kur augo dvaro panelių prižiūrimos gėlės: bijūnai, lelijos, karkliukai ir kitos. Birželio mėn. Kryžiaus švenčių dienomis čia susirinkdavo artimesnių apylinkių žmonės. Maldom vadovaudavo savo tėviškėje atostogaujantis vyskupas Baranauskas, kuris buvo artimas Brazauskų draugas. Toje kalvoje po 1863 metų sukilimo Moravjovas-Korikas buvo pastatęs

kartuves, kur daug vietinių gyventojų nustojo savo gyvybės. Kartuvių nugriauti nebuvo galima, kol jos pačios medžiui sutrunyjus nugriuvo.

Į Šlavėnų dvarą įsukdavome kaštonų ir klevų aleja. Vienoje pusėje matėsi aukštais mūro pamatais ir molio krėstomis sienomis karvidės (dar Mikuličiaus statytos) ir senasis svirnas, kitoje pusėje — dvaro oficinios skirtos tarnautojam ir ilgiau užsibuvusiems svečiam, dabar ten gyveno dvaro kumečiai.

Kiek mano atmintis siekia, dvaro gyvenamieji pagrindiniai pastatai buvo mediniai, aukštais pamatais, dviem gonkais (priėngiais) su keturiom kolonom ir plačiais suolais.

Šiuos namus pradėjo statyti mano prosenelis Stanislovas (pirmoji vardo raidė buvo S. gal vardas — kitas?) Brazauskas. Apie 1840 metus jis vedė Kupiškio vaistininko seserį Aleksandrą Koenigstedt'eraitę, kilusią iš Kurlandijos turtingos šeimos, mokytą ir su nemažu kraičiu. Jie abu nebuvo jauni, jis jau „šeštąjį“ kryžiuką pradėjęs, o ji taip pat metuose pažengusi. Pats Stanislovas buvo kilęs iš Lenkijos garbingų bajorų (szlachcie honorowy) ir vertėsi didesnių dvarų nuomavimu. Pagal „Slovník geograficzny“ Šlavėnų latifundijai priklausė trys dvarai ir to paties vardo kaimas, kuriuos anksčiau valdė maršalka Kuševskis. Devynioliktojo šimtmečio pirmoje pusėje, gal po 1831 m. sukilimo, po žemių padalinimo — pašalinus ankstyvesnį savininką, Šlavėnai teko trims naujiems savininkams: Mikuličiui, Mingailai ir Brazauskui. Dr. Vanda Tumėnienė savo atsiminimuose rašė, kad jos senelis Konstantinas nuomavęs Mikuličiui priklausantį Šlavėnų palivarką, ir jį įsigijo tuo metu, kai S. Brazauskas nupirko kitą Šlavėnų dvaro dalį, apie 1840 metus. Žemės plotą, vadinamą Mikuličiaus Šlavėnais, vėliau nupirko mano senelis Gustavas (gimęs 1841 m.) po to, kai vedė Jadvygą Mikalauskaitę. Jis taip pat padidino ir pastatus, pristatė namų apyvokos patalpas ir keletą kambarių, kurių vienas buvo naudojamas pamokų „klasei“ aštuoniems jų vaikams.

Pagrindinį Šlavėnų dvaro namą supo gražios gėlių lysvės, žema tvorelė ir žvyruoti takeliai, kurie vedė į sodą, virtuvės-daržą ir kitus kiemus, kur keturkampiai buvo išsirikiavę senosios liaudies architektūros ūkiniai pastatai: du svirnai, arklidės ir kiti.

Toliau už liepų alėjos stovėjo dviejų aukštų pastatas, kur buvo laikomos didžiosios ūkio mašinos ir sunkieji padargai. o šalia įrengta ledainė. Antrame aukšte buvo džiovinami ir tvarkomi baltiniai; čia stovėjo sunkūs mogliai, kurių kočėlus iš viršaus spaudė akmenų prikrautos dėžės. Taip pat čia buvo laikomi maži ūkio

padargai, džiovinamos močiutės vaistinės žolės, o esant didesniui suvažiuvimui, ant grindų paklojus čiužinius, pernaktinami jauni svečiai.

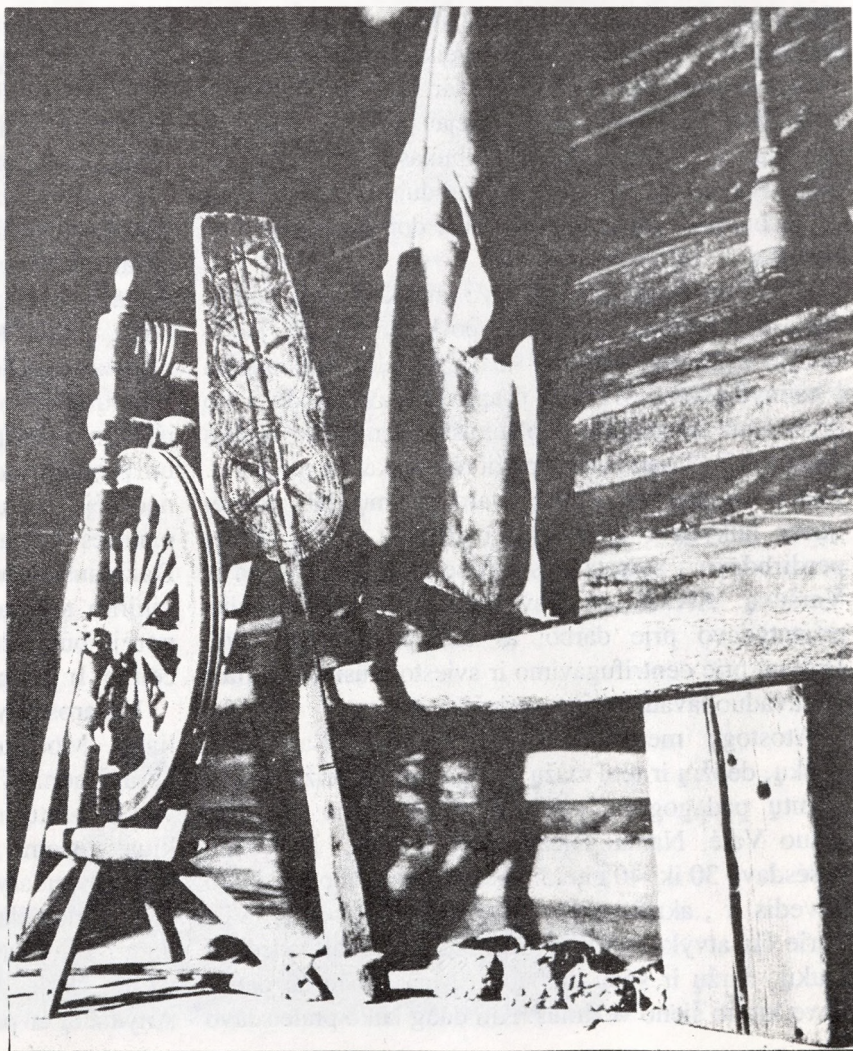
Tame pat kiemo šone stovėjo gryčia, medinė — dviejų galų, su milžinišku kaminu ir ugniakuru viduryje, kur buvo verdamas jovalas kiaulėm. Iš priemenės durys vedė į šeimininę, didelę ir gausių langų apšviečiamą patalpą. Jos gilumoje stovėjo ilgas, suolų apsuptas, valgomas stalas. Arčiau įėjimo — duonkepė krosnis su vorykla, suoliukas su bliūdu ir virš jo rankšluostine. Čia buvo laikomi kibirai su vandeniu, virš kurių kabėjo medinis sėmimo kaušas. Vandens atsarga buvo laikoma statinėje, paguldytoje ant dviračio-vežimuko, vieno arklio traukiamo. Arklininko pareiga buvo kasdien anksti rytą atvežti vandens iš geriamo šulinio, kuris buvo prie įvažiujamo kelio, bent šimtą metrų nuo gryčios. Kitoje gryčios pusėje buvo virėjos ir samdomų merginų gyvenamos patalpos. Vyrai —

samdiniai miegojo sename svirne. Toliau už gryčios buvo kiaulidės ir vištidės, o prie kelio — javų klojimas ir šieno daržinė.

Tokioje aplinkoje vyko lietuviško dvaro gyvenimas. Geriausiai mano atmintyje išliko išpūdžiai iš prieškarinių 1912-1914 metų vasarų. Tuomet jau buvau agronomijos studentė ir su tėvais pastoviai gyvenau Maskvoje.

Šlavėnus tada valdė močiutė Jadvyga Brazauskienė, mano mamos motina. Senelis Gustavas buvo miręs 1906 metais. Namuose dar prisilaikė jaunesnioji teta Halina ir kartais — dėdė Bagdonas. Dar gyveno ir prosenelė Aleksandra, jau peržengusi 100 metų ribą. Nelaimingai kritusi susilaužė klubo sąnarį ir todėl buvo prirakinta prie vežiojamos kėdės. Taip ir stovi ji man akyse, sėdinti gonkuose savo kėdėje ir mojuojanti ranka, kai tik atvažiuodavau ir lipdavau iš vežimo. Kol su ja nepasisveikindavau, neišsikalbėdavau ir nepa-

LIETUVIŲ LIAUDIES MENAS

DARBO ĮRANKIAI XIX AMŽIUS

Šlavėnų dvaro žemėje
XIX amžiaus pradžioje,
tada dar neatkastas,
stovi iš k.: inž. K. Karosas,
duktė Elena ir kiti namiškiai

dovanodavau jos mėgiamų saldinių, negalėdavau nė su kitais namiškiais pasisveikinti. Buvau jos mėgiamiausia, gal dėl to, kad man teko būti vyriausia proanūke. Dar būdama maža turėjau pirmenybę uždegti jos pypkę, tokią ilgą, kad net cibukas rėmėsi į grindis. Nežiūrint pažengusių metų ir invalidumo, prosenelė dar rūkė, buvo šviesaus proto ir labai domėjosi pasauline politika.

Mano močiutė Jadvyga buvo smulkaus ūgio, dėvėdavo ilgą sijoną ir palaidinę, po kaklu susegta juodo onikso sege, ir ant galvos — baltą skarelę. Važiuodama į bažnyčią arba svečius, ji apsirėdydavo juodo šilko drabužiais su skraiste ir plaukus pridengdavo juodais mezginiais. Ji asmeniškai prižiūrėdavo karvių melžimą. Pienas sudarydavo didelę dvaro pajamų dalį. Šlavėnuose laikydavo apie šimtą melžiamų karvių. Pieną perdirbdavo į sviestą ir statinėse siųsdavo į Rygą ir Varšuvą. Atvažiavus į svečius, močiutė jaunuosius pristatydavo prie darbo; aš turėdavau padėti tetai Halinai prie centrifugavimo ir sviesto mušimo, kartais ją pavaduodavau melžimo priežiūroje.

Atostogų metu Šlavėnuose būdavo visos būrys anūkų, dėdžių ir tetų mažų vaikų, kuriuos prižiūrėdavo įgimtų pedagoginių gabumų turinti mano jaunesnė sesuo Valė. Namai būdavo pilni žmonių. Prie stalo susėsdavo 30 iki 40 giminių ir jų draugų, taip pat dvaro ūkvedis ir „akmistrinė“ — namų darbų vedėja. Visi kurie čia atvykdavo ilgesniam laikui, noriai padėdavo laukų, daržų ir sodų darbuose. Man labiausiai patikdavo krauti šieno vežimus. Kiti daug laiko praleisdavo

sode rinkdami uogas. O kokių tik nebuvo Šlavėnų sode! Didesnė vaisių sodo dalis būdavo išnuomuojama, bet pakakdavo ir medžių savo reikalams. Kas rytą reikėdavo nukritusius vaisius surinkti, paskirti naudojimui, šeimynai ir konservavimui, džiovinimui ir t.t.

Senelio Gustavo švogerys Mykolas Mingaila buvo garsus sodininkas ir jam padėjo užveisti didelį sodą. Tie gerai prižiūrimi sodai atnešdavo nemažai pinigų, taip reikalingo skaitlingiems vaikams išmokslinti. Savo laiku Vanda Mingailaitė ir jos pusseserė Onulė Brazauskaitė pačios tėvų sodus nuomavo, kad užsidirbtų pinigų savo mokslui. Jei tėvai dukterims parūpindavo ištekančią pasogą, tai dar nereiškė, kad noriai jas leisdavo universitetuose studijuoti. Anais laikais merginoms nederėjo po universitetus švaistytis: kas tokią vesti panorės? Užbaigti gimnaziją ir tai buvo neeilinis įvykis. Dažniausiai dvaro panelėms pakakdavo naminio išsilavinimo tėvų ar guvernantės vadovaujamo. O Vanda norėjo būti daktare, Onulė siekė gimnazijos mokytojos cenzo. Ir jos savo tikslo atsiekė.

Vasaros gyvenimas Šlavėnuose kunkuliuote kunkuliuavo. Močiutė buvo gera administratorė, pedagogė, gera žmonių žinovė. Ji puikiai mokėjo suderinti savo vaikų, žentų, marčių bei anūkų charakterius bei polinkius; visiems rasti tinkamą vietą namuose, užimti jų laiką ir sudaryti visiems ramią ir malonią atmosferą. Lyg ir netyčia prasitardavo, apie šios dienos (ar ryt-dienos) būtinai atliktinus darbus laukuose daržuose ar namų ūkyje. O gal kam būtų noro pasivažinėti iki Anykščių ar pas kurį kaimyną ir ten atlikti kokį reika-

liuką? Grįždama iš rytmetinio pasivaikščiojimo pastebėjusi prinokusias ir pražydusias jai reikalingas vaistažolės, toje pievoje, kurią šį rytą baigė vyrai pjauti, sakydavo, tik eik, rankiok ir rišk į pundelius — nereikia nei vargti rovimu, nei pievų žolės braidžioti. Visuomet ji mokėjo taip dalyką pristatyti, jos žmonės patys pasisiūlydavo, o kitas, kad ir tingėdamas, pasijustų labai nepatogiai prie bendro darbo neprisidėjęs.

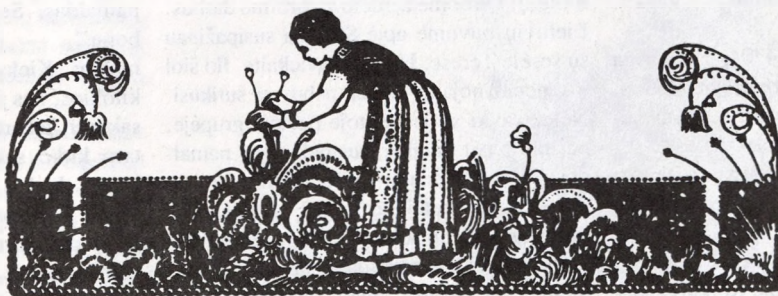
Tikras malonumas buvo padėti doroti šieną arba javus prieš užėinant lietui, kur padėdavo visi atostogaujant dėsės, tetos ir svečiai. Panašiai buvo su daržų ravėjimu, namų tvarkymu ar baltinių dorojimu. Juos gryčioje išplaudavo, išvirindavo ir Šventojoje išvėlėdavo tam samdomos moterys, bet išdžiovinti, sudėti, iškočioti ar išlyginti reikėjo močiutės dukroms ir marčioms. O jei per vasarą giminių ir svečių susirinkdavo iki trijų — keturių dešimčių žmonių, tai nesunku įsivaizduoti, kiek prisirinkdavo paklodžių, užvalkčių, rankšluosčių, staltiesių, nekalbant jau apie asmeniškų baltinių. Nei skalbiamų mašinų nei džiovintuvų tuomet nebuvo. Vandeni reikėjo pasisemti iš šulinio ar prisirinkti nuo stogo varvančio lietaus-minkšto vandenėlio; o lygintuvai buvo žarijomis šildomi. Patalinės ir stalo baltinių dvare buvo didelės atsargos, dažniausiai iš savo linų išaustų drobių pagamintų. Juos plaudavo tik esant šiltam orui, o žiemos laiku sudėvėtus laikydavo apkaustytose skryniose — kuparuose (kad pelės nesugaužtų) iki pavasario. Skalbimui, be namuose išvirto muilo, vartodavo šarmą, gaminamą iš medžių pelenų; geriausias šarmas buvo gaunamas iš beržo malkų pelenų. Baltinių spalvai pagerinti vartodavo pirktinę „lazurką“; naujai išaustas drobes baltindavo patiesus saulėje, net leisdavo joms sušlapti nuo rasos ar lietaus, kartais tyčia palaistydavo minkštu vandeniu. Kai reikėdavo ką iškrakmolyti, vartodavo savo pagamintą kvie-

čių krakmolą; geriausias ryžių krakmolos buvo per brangus, o bulvinis — prie lygintuvo prisvildavo. Dirbant su žarijomis šildomu lygintuvu, moterys dažnai „nugaruodavo“ — apsinuodydavo smalkėmis, todėl geriausia tą darbą galima būdavo atlikti lauke.

Eilinė Šlavėnų dvaro diena prasidėdavo anksti. Vos saulei pakilus, samdiniai būdavo paskiriami, ūkvedžio arba „ponaičio praktikanto“, dienos darbams. Karvės, nakčiai suvartytos į staldas, laukė melžimo. Melžimą reikėjo prižiūrėti, patikrinti ar visos išmelžtos, surašyti išmelžto pieno kiekį, patikrinti pieno riebumą ir t.t. Sumelžtas pienas būdavo perdirbamas toliau, atskiriama grietinėlė, o sviestas mušamas du ar tris kartus savaitėje.

Kol moterys melždavo karves, o vyrai laukuose pirmąją barą išvarydavo, šeimynos virėja pagamindavo pusryčius; tiek ponai, tiek šeimyna juos valgydavo aštuntą valandą. Tą tvarką įvedė senelis Gustavas, kad patikrinęs rytmečio darbus galėtų vienu laiku su darbininkais pavalgyti ir vėl su jais į laukus išeiti. Šlavėnų apylinkėse negalėtų pasisamdyti berno-darbininko, jei jam pusryčiams nepaduotum gerų žirnių blynų ar kitokių su spirgais ir riebiais kopūstais; o pasninkų dienom — su grietine užtaisyty batvinių, varškės ir t.t., taigi ir Šlavėnų dvare pusryčiai būdavo ne kitokie. Ponų pusryčiam būdavo paduodami tie patys blynai, taip pat užkaisdavo žalvarinį virdulį arbatai. Kas norėjo galėjo atsigerti ir kavos. Anais laikais tikroji pupelių kava Lietuvoje buvo neįperkamai brangi. Ją gaminosi namuose iš ąžuolo gilių, paskrudintų javų grūdų ir cikorių šaknų. Tik labai iškilmingomis progomis, prie tokios naminės, dėl kvapo būdavo įdedama truputį tikrosios. Pusryčiams, kaip ir vakarienei paduodavo įvairių rūšių duonos, sviesto, sūrio ir rūkytos kiaulienos.

(B.d.)

KNYGŲ APŽVALGA

Alė Rūta

L. Patašienė — „Darbų ABC“; Aklųjų ir silpnaregių mokykloms, Kaunas, „Šviesa“, 1986 m.

Tai knyga-vadovėlis, kurią sunku ne specialistui aptarti ir vargu ar tinka šiame krašte reklamuoti; nebent, didžiam reikalui esant, reikėtų kreiptis į „Šviesą“ Kaune.

Tačiau, verta ir net būtina ją paminėti, nes tai — „meilės knyga“ pačia idealiausia, humaniškausia prasme. Tai ilgų metų patirties ir kruopštaus darbo vaisius, kad nelaimingieji — aklieji — daugiau gautų šviesos.

Leonarda Patašienė — pedagogė, apie 24 m. dirbusi su aklais ir silpnaregiais vaikais — Kaune ir gal kitur. Šios 220 psl. knygos teoretinė metodika paremta vaiko psichologija, humanizmu, didele žmogaus meile; o praktiniai tų metodų pavyzdžiai — apie 80% autorės ir jos kolegų išbandyti kantrių darbo metų. Knygos turinys apima: akliems medžiagų pažinimą, popieriaus ir kartono darbus, plastelino, molio ir gipso lipdymus, medžio ir metalo darbus...

Jaudinanti knyga bet kuriam skaitytojui, labai naudinga akliems ir pusiau akliems.

Vytautas Vanagas — „Lietuvių rašytojų sąvadas,“ — Vilnius, „Vaga“, 1987 m.

Tai gera informacinė 470 psl. knyga apie lietuvių rašytojus, pradedant 1465 m. (Amatus Sicilijietis), baigiant 1966 m. gimusiu poetu Tomu A. Rudoku.

Tai bibliografinė kronika, į kurią įtraukti ir visi išeivijos rašytojai. Yra ir apie Tomą Venclovą, ir Saulių Tomą Kondrotą; nors, jiems į Vakarus pasitraukus, Venclovai buvo atimta pilietybė, o apie Kondrotą vie-

šai paskelbta, kad jo vardas išbraukiamas iš lietuvių kultūros.

Variations on a Theme: World's Fairs of the Eighties, by Algimantas Kezys. Published by „Galerija“ — 226 West Superior St., Chicago, Ill. 60610. 1986. Price \$15.00

Tai albuminio formato meniškų fotografijų knyga; temos — iš Pasaulinių parodų Knoxville, New Orleans, Tsukuba ir Vancouver vaizdų ir žmonių.

Juoda — balta. Rausvo viršelio fone — keturios įdomių pastatų vidaus nuotraukos, su „patekusiais“ ten jaunų ir senesnių žmonių siluetais... Alg. Kezys ir iš mažų detalių (sienos, lubų, baseino ir t.t.) „išspaudžia“ susimąstymą keliantį vaizdą. A. Kezio užfiksuota realybė visada turi poetinio grožio ar gilesnės minties atspindžių. Tekstas-angliškai. Gera knyga dovanoms.

Pranas Dom. Girdžius — „Vėpūtiniai“ — Taryčios ir parodijos, išleido Pedagog. Lituanist. Institutas Čikagoje 1987 m. Kaina 8 dol.

Tai 238 psl. gražia ir taisyklinga lietuvių kalba, lengvai skaitomų kūrinių knyga.

Kai kuriuos galima pavadinti novelėmis, taikliai humoru, ar net parodija apsakančiomis kurį įvykį, Lietuvoje ar išeivijoje laiko tarpį. Kiti gi kūrinių visumoje neaiškūs (idėja, nei siužetu), nors turi literatūrinių kibirkščių; daug cituojama svetimomis kalbomis žodžių ir posakių: lotynų, anglų, prancūzų, italų... Kiekvieno atveju, lengvai skaitoma knyga, suteikianti ir gilesnių minčių.

F. Andriūnas — „Adalbertas Staneika“, Lithuanian Artist, Painter and Diplomat, with an essay by Paulius Jurkus, Wyncote, Pa. 1987. Price — \$30.00 Gaudama „Drauge“ ir „Darbininke“

Tai anglų kalba gražus albuminio formato leidinys apie lietuvių menininką ir buvusį Lietuvos diplomato darbuotoją Adalbertą Staneiką, paskutinius savo metus gyvenusį Wyncote, Pa., ten mirusį ir palaidotą Philadelphia, Pa. kapinėse.

Knyga talpina F. Andriūno išsamiai parašytą dailininko biografiją, rašyt. P. Jurkaus — jo meno darbų įvertinimą ir virš 20 spalvotų pav. reprodukcijų bei kelis kart daugiau — nespaltvotų. Akademiniis realistas, bet ir su romantizmo bei mistikos žymėmis; knygoje matom labai įdomių jo darbų.

PRISIMINIMAI APIE SESELĘ

TERESĘ NAVICKAITĘ

Atvežė mus iš 15 į 21 Sibiro-Tašeto stovyklą 1951 m. liepos mėn. Buvome apie 300 moterų politkalinių. Taip pat atvežė kita tiek dar ir iš kitų stovyklų susidarė apie 700 moterų. Dirbome žėručio apdirbimo darbus. Lietuvių buvome apie 80. Čia susipažinau su sesele Terese, Uršule Navickaite. Iki šiol jos nepažinojau, niekur nebuvau sutikusi. Neteko būti su ja nei toje pačioje grupėje, nei tame pat barake. Susipažinome pamaldose. Sekmadieniai buvo mums poilsio dienos, bet retai tą poilsį gaudavome, išsiųsdavo dirbti arba surasdavo darbų stovykloje. Jei pasitaikydavo laisvas sekmadienis, tai vasaros metu rinkdavomės už

vieno barako ramioj vietai, pasimelsdavom, pagiedodavom, pasikalbėdavom ir padainuodavom. Sargybiniai kareiviai matydavo, bet retas tedraudavo mums tas pamaldas. Sesele Teresę vadinome „klebonu“, — ji mums atkalbėdavo mišių maldas. Kiekvieną kartą tos maldos būdavo kitokios, nes ji pati čia jas kurdavo. Nedaug sakinių tekardavo. Prisimenu, pradžiai tarp kitko sakydavo: „...ir atleisk mums kaltes, kad ši auka Tau, Viešpatie, patiktų...“ Kiekvienai šv. mišių daliai sukalbėdavo pritaikytą maldą. Už visus melsdavomės, net ir už priešus, ir jiems prašydavome šventosios Dvasios, kad susiprastų ir

nebekankintų tų milijonų nekalčių žmonių. Mėgiamiausios giesmės buvo: „Marija. Marija“ ir „Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė“... Pastaroji mus ypatingai paguosdavo. Ko mums bijoti, jeigu „galybių Viešpats su mumis, mūsų globėjas Jokūbo Dievas... Todėl nebijome, kad ir žemė drebėtų, ir kalnai virstų į jūrų gelmes...“

Svetimosios nežinojo, kokiam luomui priklausė ses. Teresė. Vadindavo ją „babuška“. Vėliau, kai sudarėme su ja „ketvertuką“, ir mes vadindavome ją „bobute“. Trijų artimesnių draugių tarpe ji liko „bobute“ net ir Lietuvon sugrįžus.

Dažnai po darbo visos keturios išėdavome pavaikšioti stovyklos rajone. Pasišnešdavom įvairiomis temomis. Nemėgdavome kalėjimiškų temų, bet sunku jų išvengti. Mums buvo įdomu žinoti, kodėl ses. Teresei skyrė bausmę net visą dešimtį metų už nuvažiavimą į Maskvą, užėjimą į katalikų bažnyčią ir net pasikalbėjimą su tos bažnyčios klebonu, kuris buvo lietuvis. Ją apšaukė Vatikano šnipe. Tardymai buvę labai žiaurūs. Čekistai per tardymus išmušę jai net keturis dantis. Tiek ji mums pasisakė apie savo bylą. Daugiau ji papasakodavo apie savo kelionę į Ameriką. Ir mums tokios temos buvo malonesnės.

Darbas žėručio apdirbimo dirbtuvėje iš pradžių atrodė lengvas, palyginus su miško kirtimo darbais ar geležinkelio tiesimu. Iš karto ir norma dar atrodė įveikiama — 350 gramų per pamainą (10 valandų). Vėliau, kai „valdžia“ pamatė, kad daugelis normą padaro, pakėlė ją iki 455 gramų. Tokios normos daugelis nebepajėgė padaryti. Pridėjo nuolatinis barimas, grasinimai ir bausmės. Pasirodė, tam darbui reikia gerų akių ir iš viso stiprios sveikatos, gero maisto ir ne tokių ilgų darbo valandų, nes auksinės žėručio dulkės, kurių dirbtuvėse yra pilnas oras, labai kenkia plaučiams. Tomis dulkėmis kvėpuodamos greit pajutome visokius negalavimus. Atsirado tokių, kurios prašėsi prie sunkių darbų, nes nepadarančioms normos mažino maisto davinį. Kurios gaudavo siuntinius, tos nebijojo maisto normos mažinimo, bet įgriso nuolatinis brigadininkų ir viršininkų barimas ir grasinimai. pagaliau viršininkai sugalvojo normos nepadarančioms neduoti atėjusių siuntinių.

Seselė Teresė irgi nepadarė normos, nors dirbo sąžiningai, bet akys buvo persilpnos. Iš viso, normą padaryti reikėjo geresnės medžiagos, kad atplėšiami lapeliai būtų didesnio ploto. Mes — lietuvės visada buvome svetimų brigadininkų skriaudžia-

mos, užtat daugelis nepadarėdavome normos.

Sulaikius siuntinių išdavimą. „brigadininkės“ ėmė daryti „biznį“. Už kyšius buvo galima paslapčia išsiderėti geresnės medžiagos arba padėjėjų normai išpildyti. Buvo ir tokių, kurios dirbdavo viršvalandžius su sekančia pamaina. Kai ses. Teresei kartą atėjo siuntinys, buvo pranešta, kad jo neatiduos, kol neišdirbs normos. Greit pasisiūlė „padėjėjos“. Bet seselė Teresė pasiūlymo nepriėmė, sakėsi gerbianti viršininkus ir nenorinti jų apgaudinėti. „Padėjėjos“ apgailestavo, kad jai būsią sunku be siuntinių. Seselė atsakė: „Ne aš viena, daug yra gyvenančių be siuntinių... Kuo aš geresnė? Jei kitos nenumiršta, nenumirsiu ir aš“. Ir ji nedarė jokių žygių tam siuntiniui gauti. Viršininkai, matydami, kad tuo jos nepriveiks, po dviejų savaitių siuntinį atidavė ir nebesulaikė nė vėliau. Spekuliantės murmėjo, kad ji esanti šykštuolė, nenorinti nieko duoti kitoms, už tai atsisakanti visko. O ji gerai padarė: jei būtų dėl siuntinio nors kartą pilną normą išpildžius, būtų reikėję visą laiką — išpildyti.

Vėliau prie seselės ketvertuko pritapo jauna studentė iš Šiaurinės Korėjos. Ji buvo kultūringa, gera mergaitė. Sakėsi esanti Buddos sekėja — budistė. Ji domėjosi ir krikščionyste. Bendraudama su ses. Terese, susipažino su katalikų tikėjimu, ir vieną sekmadienį seselė ją pakrikštijo.

Ses. Teresė buvo talentinga menininkė. Ji gražiai nupiešdavo atvirukus, paveikslukus. Dažų, popieriaus ir kitokių reikmenų piešimui ji gaudavo siuntiniuose. Naudo-

davo tuos atvirukus sveikinimams švenčių, vardinių ir kitokių progom. Jos piešiniai būdavo švelnūs, skoningi ir prasmingi.

1952 m. rudenį apie 300 mūsų stovyklos moterų išsiuntė. Pasakė neimti visų savo daiktų, tik reikalingesnius, išvažiuojame tik trumpam laikui į talką kažkokiam sovchozui padėti nukasti bulves. Buvo dar šilta, išvažiuojame vasarinę aprangą. Išvažiavo ir seselė Teresė. Važiavome traukiniu ir — gana ilgai. Kaip ir visada, nežinojome, kur mus veža. Pagaliau išlaipino iš traukinio, dar pavedė pėsčiom ir sustabdė prie stovyklos vartų. Matyt neseniai būta lietaus, nes kelias buvo purvinas. Šimtai moterų tą purvą savo kojomis dar daugiau pagilino. Skystas purvas siekė mūsų blauzdas, brezentinis apavas permirko. Daiktų nebuvo galima padėti į tą purvą, nes permirkę, laikėme rankose arba ant pečių. Taip reikėjo stovėti gretose po penkias nejudant gal daugiau kaip porą valandų, kol viršininkai susitvarkė su dokumentais ir pradėjo po vieną leisti į aptvarą. Netoli stovėjo seselė Teresė. Pastebėjau, kad ji tyliai braukia ašaras. Tai vienintelis kartas, kai mačiau ją verkiančią. Paprastai ji visada būdavo rami, linksma, besišypsanti, nors vargo užtenka- mai būdavo kiekvieną dieną.

Mus patalpino didžiuliam karvių tvarte. Karvių tuo tarpu nebuvo. Miegojome ant sukaltų lentinių narų. Galvūgalyje prie narų riogsojo dideli karvių maitinimo loviai. Į juos susidėjome savo daiktus. Patalpa buvo gerokai apvalyta, bet nešildoma, o Sibiro naktys rugsėjo mėn. jau būna šaltos.

Kasėme bulves. Pietus atveždavo į dirvą.

SESELĖ
TERESĖ
NAVICKAITĖ

Viršininkai ragino skubėti, kad iki šalčių suspėtų nukasti. Ir mes norėjome kuo greičiau užbaigti darbą ir išvažiuoti. Dirbome iš visų jėgų, bet šalčiai mus pralenkė. Apšalo dirvos, reikėjo laužti sušalusią plutą ir po ja ieškoti bulvių. Šalome ir mes pačios, nes neturėjome šiltesnio apavo, nei aprangos. Atsirado sergančių, o į stovyklą vistiek negrąžina. Kritome į neviltį, manėme, kad mus čia nori palaidoti. Po kelių dienų atvežė iš 21 stovyklos mums žeminę aprangą, gavome vatines kelnės, šimtasiulę vatinę ir vatines pirštines, bet vilokų neatvežė, kojas vistiek šalome. Dirbome, skubėjome iš visos galios, užbaigėme pagaliau tas bulves kasti; vėliau davė rauti runkelius ir gyvulines ropes. Netrukus užsnigo. Kojomis spardėme ir tempėme tas daržoves iš po sniego. Netoli buvo avių laukas. Avižos sustatytos gubelėmis, viršūnėse kyšojo grūdai iš po sniego. Greičiausiai taip ir liko žiemoti. Pagaliau užėjo didelė sniego pūga, palikome daržus nebaigtus nurauti ir išvažiavome.

Ses. Teresė didvyriškai atlaikė komandiruotės vargus, niekam nesiskundė, nedejavo. Sugrįžusi į stovyklą, vėl dirbo žėručio apdirbimo darbus, vėl buvo „babuška“, o lietuvėms — „bobutė“.

Didžiosios šventės — Kalėdos, Velykos, stovyklose visada buvo daugiau ar mažiau paminimos, nors ir buvo draudžiamos. Kalėdų data buvo žinoma, o Velykų datą sužinodavome iš užuominų laiškuose. Kalinių namiškiei sugebėdavo pranešti taip, kad cenzoriai nesuprastų. Rusų stačiatikių ir ukrainiečių švenčių datos paprastai nesusitapdavo su katalikų ir evangelikų švenčių datomis. Vieną kartą, turbūt 1953 m.,

Velykos visoms buvo tą pačią dieną. Viršininkai matyt nesuodė arba patys norėjo tą dieną švęsti, kad neišvarė mūsų į darbą. Visų krikščioniškųjų religijų moterys suėjome švęsti į vieną baraką. Marga buvo minia: visokių tautų, visokių konfesijų, įvairių kraštų net ir kontinentų atstovės. Ukrainiečių buvo daugiausiai, jos ir vadovavo šventės programai. Meldėmės, giedojome. Po pamaldų vadovė ukrainietė pasakė gražią pritaikytą kalbą. Lietuvės atstovavo ses. Teresė, ji irgi pasakė kalbą. Viskas, žinoma, rusiškai, kad visos galėtų suprasti. Po programos vaišinomės menkomis vaisėmis, kas ką turėjome — buvom atsinesios bendram stalui.

Kaip jau minėta, „bobutė“ gaudavo siuntinių iš Lietuvos. Siuntiniuose būna lašinių. Atsipjauti lašinius reikia peilio, o peilis, nors ir mažas, kalinių stovyklose uždraustas. Už peilį baudžia vienute. Be peilio sunku išsiversti, ypač gavus siuntinį. Paprašė „bobutė“ kalvėje dirbančių trijų lietuvių — kalinių, kad jai padirbtų mažą sulenkiamą peiliuką. Tą peiliuką kasdien nešdavosi į darbą, paslėpusi drabužiuose. Palikti barake — pavojinga, nes dažnai būna kratos.

Prieš I-ą gegužės, t.y. prieš „darbo žmonių“ šventę, visada būdavo stovyklose didelės kratos. Seselė Teresė tuo metu dirbo dieninėje pamainoje, o aš dirbau naktinėje pamainoje. Balandžio mėn. pabaigoje viena rytą, eidama į darbą, ses. Teresė paprašė mane paimti ir pasaugoti tą peiliuką, nes prieš šventes, nueinant ir pareinant iš darbo prie vartų labiau krečia. Paėmus peiliuką, įleidau jį į vilnonę puskojinę ir nuėjau miegoti po nakties darbo. Pietų metu kel-

davomės ir eidavome pietų valgyti į valgyklą. Po pietų vėl miegodavome. Ne ilgai trukus po pietų suskambėjo skambalas. Aišku krata. Prižiūrėtojos kėlė visas miegančias, išvarė į gatvę, sustatė po penkias ir tuoj ėmė krėsti ant kūno dėvimus drabužius. Seselė buvo išpėjusi, esant pavojui, negailėti peiliuko, numesti jį. Nors batų nenuaudavo per kratas, maniau, kad peiliuko nerastas. Bet vis dėlto atrado. Per šventes pasodino į vienutę. Seselė ne tiek peilio, kiek manęs gailėjo. O man neblogai išėjo: pasitaikė žmoniškesnis viršininkas — davė tik tris paras, vietoj penkių. Trečią dieną išvedė į mišką šakų deginti. Tai buvo geriau, negu prie žėručio. Kai sugrįžau į baraką, seselė reišė didelį gailėtį, vaišino kuo tik galėjo. Sakiau, kad man buvo gerai visos tris dienas. Jei būčiau pasiskundęs, ji tikriausiai būtų pravirkusi.

1953-jų metų vasara buvo paskutinė praleista kartu su ses. Terese. Rugsėjo mėn. mane išvežė į Lietuvą pertardymui. Grąžino į Taiseto paskirstymo punktą sekančių metų pabaigoje. Klausinėjau sutiktas lietuves, kur yra ses. Teresė. Pasitaikė žinančių, kad iš 21 stovyklos ją išvežė į invalidų stovyklą. Tuo laiku invalidus jau pradėjo leisti namo. Daugiausiai jų išleido 1955 m. Tuo metu ir ses. Teresė grįžo Lietuvon, neatbuvusi visos baudmės. Kai po bylų peržiūros atleista iš lagerio grįžau Lietuvon 1956 m. vasarą, ses. Teresę sutikau Palangoje, kur tuo metu daug grįžusių iš Sibiro; gerų žmonių globojami, važiavo į pajūrį ieškoti Gullago stovyklose ir tremtyje prarastos sveikatos.

E. JUCIŪTĖ

A. GALDIKAS

VIENTATVĖ DINGO

ELENA LIŽAITĖ

Lietus pila, kaip iš kibiuro. Prakiuro dangus ir tiek. Vėjas dūksta. Nugenėjęs čia pat kieme stovinčios obelėlės šakeles, nušvilpia prie kitos aukos. Apdraskyta, nuskriausta obelėlė siūbuoja, linguoja, lenkiasi, lyg ir maldauja ko, atsiprašo...Visa gamta, kaip skaudžia rykšte plakama...

Julija žiūri pro langą ir galvoja, kad taip yra ir jos gyvenime. Giedra ir audra eina vis pakaitomis. Giedra gaivina, audra plaka. Plakė Julijos gyvenimą nesėkmės...Pasilikusi jauna našle su jaunučiu sūneliu, daug karčių likimo piliulių nurijo...Tik šitas sūnelis ir palaikė ją, visos viltys, prasmė tik jame ir slėpėjo. Bet sūnus, jos numylėtas Vitas, aną tokį pat lietingą pavakarį, išėjo. Nepasakė nė kur eina, nė kada grįš. Dabar ateina kamuojanti mintis, ar jis grįš kada nors? Šituo neramiu laiku, kada grobikas toks nepatikimas, nežinia nė ko klausti, kur ieškoti. Jau ne vienas karys šitaip išėjo ir...negrįžo. Ar gi nusikaltimas yra mylėti savo kraštą? Taip, taip, kalbėjo Julija pašmonėje. — Dabar tai yra nusikaltimas. Užgimė skaudī vienatvė, laukimas ir abejonė nelaimingos, jau senstančios moters širdy...Per Julijos skruostus teka srovelėmis ašaros. Ašaros didelės, kaip pupos. Ir dangus verkia tokiomis pat didelėmis ašaromis, kurios teka per lango stiklą. Niekas neateina paraminti. Kai Vitelis mažas būdamas matydavo ašaras ant jos veido, piršteliu badydavo į jas, o ji sugebėdavo jam šypsotis, slėpti skausmą...Ak, tas Vitelis! Kur jis išėjo? Ar sugrįš? Ji žiūri į tolį. Vitelis bėga sodo takeliu. Pamatęs pražydusį žirniuką, pribėgo, palietė piršteliais, pauostė ir nubėgo. Julija jau manė, kad nuskins žiedelį, — nenuskynė. Toks jau jis buvo iš pat mažumėlės, nieko, nė vabalėlio nežeidė. Bet tada buvo tik vaikas, kažin kaip dabar būtų, jei reikėtų gintis nuo užpuoliko? Net pasikratė, toks šaltas šiurpulis perbėgo per nugarą...Ak, geriau

negalvoti...Julija priėjo prie lango. Lietus vis nenustoja. Gatvė tuščia. Jokio praeivio. Na, ir kas gali vaikščioti per šitokį lietų? Dabar ir šunelis susirangęs kur prieangyje šiltoje vietelėje smagiai snaudžia. Žiūrint per aplytą lango stiklą net ir medžiai vaiduokliškai atrodo. Julija vaikščioja po kambarius. Tuščia. Ji, kaip šmėkla, viena čia gyvena. Kambario prietamsa ir pianino vaizdą daro tokį niūrų...Oi, tada kiek gražių melodijų girdėjo šitas kampelis! Skambėjo liaudies dainelės, maršai, valsai...Taip, taip. "Lietuva, brangi"...Priartėja prie pianino, ir rodos kambarys prisipildo sodraus Vito balso: "vis ženkim su saule, plasnokim"...Tai Vitas dainuoja..."Ženkim su saule"? — Dabar ir saulės nėra...Ir kur gi nuplansosi, kai tavo sparneliai parišti? Julija paėmė į rankas Vito fotografiją, stovėjusią ant pianino...Taip atyžiai žiūri. Rodos, pirmą kartą mato. Toks jaunas, garbana ant kaktos, pusiau pravertos lūpos. Julijai dabar lyg ir pasigirdo silpnas Vito šauksmas...Rodos, ištare pirmą skiemenį ir balsas dinga. Julija net balsu ištare: — Viteli, kur tu? — tik kambario tylą susidrumstė, — jokio atsakymo.

Lietus vis nenustoja lyti. Taip nejauku šitoj vienuoj. Nors nieko nesitiki pamatyti gatvėje, — Julija eina prie lango. Praveria užuolaidą. Žiūri. Dar kartą žiūri. Ai, kažkas ten toli juda, artėja. Lyg ir žmogaus pavidalas. Taip, tikrai eina kokia žmogystėlė. Atrodo vyriškis. Stryksi. Turbūt — luošas, nes vis linkčioja tai daugiau, tai mažiau. Jau gerai matyti, kad žmogystėlė ko ieško, nes prisiartina prie namo durų ir stebi, numerio ieško. Tamsoka, tai sunku iš

toliau įžiūrėti. Štai prisiartino prie kaimynės durų. Jau deda ranką ant skambučio. Kaimynė pasižiūrėjo per mažąjį langelį ir piktą mostu parodė, kad pasišalintų.

— Kažin ar pažino ji tą žmogelį, ar neatpažino, kad neatidarė durų? — spėjo Julija. — O gal, jis koks vagišius? Dabar ir tokių daug!

Jau taip sutemo, kad sunku bet ką įžiūrėti. tai ir pasitraukė nuo lango, bet vis tie klausimai, kaip koks įkylus vabzdys, nedavė ramybės. Jau taip pavargo viena su savim kalbėdama, kad užsnūdo kėdėje čia pat prie lango. Net vidunaktį prabudusi, mėgino surasti atsakymą į anuos klausimus, bet tai buvo beprasmiška.

Kad ir patogiai atsigulusi, — neramiai miegojo. Iš ryto pabudo daug anksčiau, negu paprastai, ir skubėjo prie lango. Mintis, kur dinga tas žmogelis, nedavė jai ramybės. Na, per šitą langą nieko nematyti. tai šlepsėjo prie kito, kaip ir tas žmogelis vakar vakare vis šlubčiojo nuo vieno namo prie kito. Dabar švito, nelijo, tai kur kas geriau matėsi. Kaip koks magnetas tas žmogelis traukė ją, ji norėjo žinoti, ką jis čia veikia, kaip jis čia atsirado. Staiga Julijos akys nukrypo į kaimyno kiemą. Ten po medžiu ant suoliuko, kažkas sėdi. Ji pagalvojo: — Turbūt, tas žmogelis! Štai pasirąžė, atsistojo, pasitaisė kepurę, švarką...Julijai net pasirodė, kad jis pasipurtė nuo šalčio. — Ką jis dabar darys?...Ogi, atšlubuoja, — net išsigando Julija. Taip, atšlubuoja tiesiai prie jos namo durų. Dabar, Julija jau jį mato visai gerai: — Vajė, koks purvinas, sulytas šlapias...Tikrai šlubas. Ir netik tai, bet ir patys judėdai atrodė lyg kvailiuko. Tai, gal,

G. DIDELYTĖ

IŠ

„KAIMO MINIATIŪROS“

ir kaimynė dėlto jo neįsileido? — jinais samprotavo. — Oi, kokie nelaimingi tėvai turėdami šitoki sūnų! — pagalvojo. Julija girdi skambutį, bet neskuba atsilipti, dar eina prie lango žiūrėti. Gal, jau nuėjo? Bet žmogelis nesulaukdamas nieko ateinant. — irgi eina prie lango. Tuo pačiu momentu abiejų akys susitinka. Į Juliją žiūri apvalus, kaip mėnulio pilnatis, vaikiškas veidas, ir toks išblyskęs. Rusvi plaukai susivėlę, striuogomis išlindę iš po didelės kepurės. Julija lyg ir išsigando: — Vaje, koks baisus! Ką dabar daryti? Jis matė, kad čia esu, tai, gal, reikia eiti paklausti ko jis ieško, — su savim kalbėjo. Julija pravėrė duris, bet gerklėje kažkas sustojo, užėmė kvapą ir ji negalėjo nė žodžio ištarti. Tik štai žmogelis klausia:

— Ar čia Miško 67 numeris? Ar čia gyvena Julija Butienė? Julijos galvoje spiegė, užė, bet galvos linktelejimu ji teigiamai atsakė. Dabar žmogelis ėmė knistis savo skarmaluose.

— Aš turiu Jums laišką. — Iš užančio jis ištraukė suglamžytą, dėmėtą popieraglį ir padavė Julijai. Iš karto ji lyg ir pradžiugo, bet staiga surimtėjo, nes kaip perkūnas trenkė mintis į galvą: — Viešpatie, nejaugi Vitas? — Drebančiais pirštais paėmė laišką ir pamažu atskleidė... Taip, Vitas rašo. Jo rašysena, nors raidės kreivos, išgule: „Mama, priimk Morkų, kaip savo sūnų ... Sudiev. Vitas.“

— Vitai, Viteli... — ištarė jinais ir rankomis uždengė veidą... Morkus stovėjo ramus, tylus, nuleidęs galvą... ir nieko nesakęs norėjo pasitraukti. Abu tylėjo. Julija žiūri į vargšelį ir jai pasirodė, kad ir jis, kaip ta gležna Vito sodinta obelėlė kurią vėjas-audra apdraskė, pažeidė. Ir kuo kalta buvo obelėlė? Kuo kaltas šitas? Jis nė tinkamo rūbo neturi. Kas nors apdovanojo jį šituo kareivišku švarku. Kepurė nė nežinia kokia, kaip blynas ant galvos... vyžos ant kojų. Vargšelis. Morkus jau taikėsi išeiti, bet Julija, kiek atsigavusi, jį sulaukė:

— Tai, tu, esi Morkus? — Julija, norėdama sužinoti kuo daugiau apie sūnų, kviečia į vidų. Morkus delsia, ir kalba nesi-riša.

— Aš esu tas, dėl kurio jūsų Vitas žuvo... balsas nutrūko. Julija net išskėtė rankas be žodžių, ir negalėjo nieko ištarti. Morkaus apatinė lūpa sudrebėjo, jis pradėjo tyliai pasakoti:

— Ten, Kalniškės miške, buvo mūsų miško brolių, daug... Bet aš tik paskui Vitą sekiojau. Tik jis vienas toks buvo... Tą rytą Vitas ėjo žvalgo pareigas, aš nusekiau paskui jį. Jis nenorėjo, — aš sekiau ir tiek.

Drąsiu vyru norėjau būti... bet, išlindau iš po krūmo nelaiku ir per daug, Vitas tai pamatęs, mane gelbėdamas pastūmė. Aš sukritau ir galva pataikiau į kelmą. Tuo laiku, jis pats per daug išlindo ir kulka skirta man-teko jam. Žmogus, kuris mus surado, suprato kas galėjo įvykti ir nenorėjo pamiškėj palikti, todėl išidėjęs į vežimą nuvežė į savo draugo namus. Kaip visa tai nutiko, smulkmenų aš nesusižinojau. Atsi-budau kažkokioje kluone. Vito čia nebuvo. Jau norėjau stoti ir eiti jo ieškoti, bet mano galva buvo tokia sunki, skaudanti. Neužilgo atėjo nepažįstamas žmogus ir klausė manęs, ar aš esu Morkus? Nes Vitas, ten namo rūsyje, atgavęs sąmonę, labai silpnas — vis klausė, kur yra Morkus? — Jei gali nueik pas jį. Dabar pavakarė, tai saugiau. Eik, nes Vitas... — nepabaigė žmogus. Sukaukęs jėgas aš jau kiutinau nurodytos vietos kryptimi. Suradau Vitą. Jis, aptvarstyta krū-tine, silpnai kvėpavo. Kai tik prisitartinau, aš ištariau:

— Vitai, tai čia aš, čia Morkus. — Vitas ranka parodė, kad nori kažką parašyti. Jo lūpos judėjo, bet nieko neištarė.

Julijai dabar lyg ir kas patvirtino, kad Vitas ją šaukė, gal pabaigė tarti žodį, kurį pravertos lūpos nuotraukoje nebaigė tarti...?

— Tai yra šitas laišką... Aš prižadėjau Vitui, kad jums jį įteiksiu... — Morkus nuleido galvą ir nutilo. Julija paklausė:

— O kur ir kas palaidojo Vitą? — Morkus pakratė galvą.

— Aš nežinau. Turbūt, ano žmogaus galulaukėje. Man liepė kuo greičiausiai išeiti iš ten, nes esą labai nesaugu... Žmogus patarė negrįžti į mišką, nes ten irgi baisu, lavonas ant lavono... Krauju pasrūvusi žemė. Aš neturėjau kur eiti. Kiek laiko ėjau ežiomis. Ėjau be jokios baimės. Ėjau ir ėjau. Netikėtai pataikiau į plentą. Aš pats nežinau, kodėl manęs niekas nesulaukė, niekas, nepasovė? Aš beveik to norėjau, bet atsiminęs Vito laišką ir pažadą, klaidžio-damas plentais, keliais, keleliais vis ėjau. Dabar suradau Vito namus ir jus, aš ir vėl keliausiu. Dovanokite. Sudiev.

Dabar ir Julija lyg iš miego pabudo: juk Vitas irgi rašė „sudiev“ ir prašė priimti Morkų kaip sūnų. — Kaip aš galiu jį išvaryti? Ne, jis neturi sakyti „sudiev“!

— Morkau, Vitas rašė... Juk žinai, ką jis parašė? — paklausė Julija.

— Ne, aš nežinau. Aš laiško neskaičiau. Man ir taip per sunku buvo...

— Skaityk. — Drebančiomis rankomis Morkus paėmė iš jos laišką ir perskaitęs vos girdimai iškošė:

— Vitai, aš kaltas... aš kvailas... Dovanok... Kodėl tu, o ne aš?

Suvargusi, pavargusi žmogystėlė vos laikėsi ant kojų. Julijai taip suspaudė širdį. Jei dar vakar galvojo, kad tėvai bus tokie nelaimingi sulaukę šitokio sūnaus, šiandien ji trokštė troško, kad tik jis čia ilgiau pasi-likėtų, kad ji galėtų išpildyti miršančio sūnaus norą...

— O kur Tavo tėvai gyvena? — paklausė Julija. Morkus patylėjęs atsakė:

— Aš neturiu tėvų. Aš neturiu namų. Aš nieko neturiu. Atsimenu tik mamą. Ji mirė palikdama mane našlaitynui. Prisimenu tik jos akis ir rankų švelnumą... Ji buvo labai gera.

— Morkau, pailsėk čia. Aš esu vienvietėje paskendus. Pasilik. — Julija apkabino jaunuolį vos aštuoniolika metų bebaigiantį.

— Aš ir vėl būčiau mama!...

— Mama? — pratarė Morkus. — Aš šito žodžio negaliu tarti.

— Pamėgink, tark! — kreipėsi ji į vargšelį.

— Mama, ar tu girdi? — ištarė Morkus, galvodamas apie savo motiną. — Taip, sūnau, — atsakė Julija, galvodama apie savo sūnų.

Pagaliau Morkus turėjo motiną ir namus. Pasijuto reikalingas ir naudingas, nesijautė nuskriaustas ar išmestas iš gyvenimo. Kartais pakeldavo akis aukštyn ir tardavo: — Ar Tu matai, mama? — , ir girdėdavo atsakymą: — Taip, sūnau.

Sakoma, kad mirusieji tol gyvena, kol gyvieji juos prisimena. Kiekvieną vakarą, pabaigus maldas, Julija kalbėdavo su sūnum: — Taip, Vitai, Morkus su manim. Nesu vieniša. Vienatvė dingo.

Kieme žiedais pražilusio obelėlė, džiugina praeivio akį. Sodelyje prie takelio žirnukai sužydo įvairiausiais spalvų margumynais. Julija prieina, paliečia ranka, pasigėri, bet neskina. Jos akys žvelgia į takelį, į tolį. Mato — sodelio takeliu nubėga Vitelis. Tuo pačiu sodo takeliu, pro žydinčius žirnius, šypsodamas atšlubuoja jaunuolis. Jis paima Juliją už rankos, abu eina ir sėdasi ant suoliuko po žydinčia obelėle. Jie vienas kitą supranta... Jiedu turi vienas kitą. Vienatvė dingo.

ŠATRIJOS RAGANA

MARIJA PEČKAUSKAITĖ

Marija Pečkauskaitė gimė 1878 m. vasario 24 d. Anupro Pečkausko ir Stasės Šniukštaitės – Pečkauskienės bajoriškoje šeimoje. Namie buvo kalbama lenkiškai, tačiau demokratiškai Pečkauskai nedraudė savo keturiems vaikams žaisti su kaimo vaikais ir kalbėti žemaitiškai. Visą Pečkauskų šeimą labai mylėjosi, o trapios sveikatos Marija buvo tėvų lėpinama.

1891 m. studentas Povilas Višinskis atvyko į Pečkauskų dvarą mokyti vaikų. Jis paruošė Mariją į gimnazijos 3-ją klasę. Mergelė išvyko į Petrapilį, į Šv. Kotrynos gimnaziją. Ten jai buvo skurdu ir negera. Ji ilgėjosi namų ir pradėjo sirginti. Tėvai ją atsiėmė iš gimnazijos. Vėl atvyko Povilas Višinskis. Reikėjo mokyti ir jaunosius du Marijos brolius.

Marija buvo jautri mergelė, mėgstanti skaityti. Ji perskaitė visus savo laiko klasikų ir turėjo rafinuotą literatūrinį skonį. P. Višinskis pastebėjo netik Marijos meilę literatūrai, bet ir pamėgimą rašyti. Jis ją skatino rašyti ir pirmąsias jos apsakaites išvertė iš lenkų į lietuvių kalbą. Jos buvo išspausdintos Varpe ir Ūkininke. Tada Višinskis paragino Mariją išmokyti taisyklingai lietuviškai rašyti. Toji paklausė savo mylimo mokytojo ir ėmė rašyti lietuviškai. Kai po kelerių metų Marija eksternu išlaikė brandos egzaminus, P. Višinskis išvyko iš Pečkauskų dvaro. Jų apylinkėn atsikėlė Tumas-Vaižgantas. Jis susižavėjo Marijos rašiniais ir juos siuntinėjo Dirvai, Vilčiai, Tėvynės Sargui, Vilniaus Žinioms ir t.t.

1898 m. mirė Marijos tėvas. Povilas Višinskis išrūpino Marijai Žiburėlio stipen-

diją studijuoti Šveicarijoje. Marija išvyko į Ciurichą. 1906 m. džiūva pasimirė Povilas Višinskis, su kuriuo Marija korespondavo. Mirė jos pirmoji ir vienintelė didi meilė. Savo skausmą Marija perkentė stoisškai, atsiduodama vien darbui. Ji vertė savo profesoriaus Foersterio veikalus į lietuvių kalbą.

1909 m. Marija grįžo Lietuvon, ir Vilniuje išlaikė mokytojos egzaminus. Tapo mokytoja Marijampolės progimnazijoje ir vedė ją ten pat buvusio mergaičių bendrabučio. Marija sirgo stuburo iškrypimu, tačiau nesiilsėjo — dirbo labai daug ir mokslino savo brolius.

Jos buvusios mokinės pasakojo, jog Marija buvusi įspūdinga mokytoja: labai tiesi, skaudamą nugarą gorsetu susiveržusi, save visai pamiršusi, ji uždegančiai kalbėdavo klasei apie literatūrą, altruizmą ir moralę. Klasėje vyravo pavyzdinga drausmė. Tačiau bendrabutyje, kur buvo jaunų, namų pasiilgusių mergaičių, Marija buvo jautri ir seseriška.

Žiburio gimnazijai dėl karo užsidarius, 1915 m. Marija grįžo namo į Židikus. Ten ant jos rankų pasimirė jos mylima mamatė. Abu Marijos broliai buvo mirę anksčiau. Marija persikėlė į Šiaulius ir apsigyveno pas kun. Bukantą. Visas savo jėgas ji skyrė vargšų šelpimui, kurių pokario metais buvo daug.

Marija parašė savo geriausią apysaką „Senamė Dvare“. Jos anksčiau parašyti „Viktutė“, „Vincas Stonis“ ir „Senamė Dvare“ buvo išspausdinti atskiromis knygomis. Vėliau pasirodė „Dvi Tėvynės“ ir

„Motina Auklėtoja“. Pečkauskaitės veikalai skelbė Dievo ir artimo meilę, demokratiškumą, patriotizmą, moralinį kilnumą. Juose buvo daug autobiografinių epizodų: pastabiai aprašyti vaizduojami asmenys ir situacijos, geras stilius ir kompozicija pralenkė kitų jos laiko rašytojų veikalus.

1930 m. Marija pasimirė Židikuose, kur ir buvo palaidota. Jos knygos susilaukė pakartotinų laidų. Marija Pečkauskaitė buvo ir tebėra žymiausioji mūsų prozos rašytoja.
D.N.

J. DANILIAUSKIENĖ

KARPINYS

BALETAS

A. VELBASIENĖ

Žodis baletas yra kilęs iš itališko — „ballare“ — šokti. Tai meno šaka, kuri yra choreografiškai apipavidalinta, sujungianti judesį-šokį, pantomimą-išraišką ir garsą-muziką į vieną sceninį veiksmą. Baletas taip pat yra dramos spektaklis, pakeičiantis žodžius įvairiais judesiais, kuriais atvaizduojami įvairūs gyvenimiški įvykiai. Pagal ritmo taisyklės baletą šokėjai keičia pozas, vietas, sudėtingus žingsnius ir kūno linijų kombinacijas. Baletą pozų, techniškai vadinamų „pas“, yra daug ir įvairių, nors tai yra ribojama tam tikra estetikos pusiausvyra ir tikslingumo nuostatais, sudarytais prancūzų klasicizmo laikais. Toks baletas, kuris prisilaiko šių nuostatų, yra vadinamas klasikiniu baletu. Šis baletas skiriasi nuo kitų rūšių atsiradusių XX a. pradžioje: laisvųjų arba plastiškųjų baletų.

Baletą istorijos pradžia siekia tolimą senovę. Jo pradų sutinkame Egipto šventyklų šokiuose, Indijoje, Siame ir kitur. Azijoje iki šių dienų išliko mistinio pobūdžio šokiai; senovės Graikijoje ir dalinai Romoje šokiai turėjo religinę reikšmę. Romėnai turėjo vynuogių rinkimo šventės šokius, skirtus Bacho garbei. Žlugus Romos imperijai, šokių menas apmirė iki XV a. pabaigos.

Europoje baletas atgimsta 1489 metais Milano kunigaikščio ir Izabelės Aragonietės vestuvių proga. Nuo to laiko baletas tampa rūmų gyvenimo elementu, palydinčiu iškilmes, turnyrus ir kt.

Baletas daugiausiai iškyla IX a. romantiškojo periodo metu: iškeliamas moters-balerinos švelnumas, svajonė, jausmas. Atsiranda „pointes“ (pirštų galais) šokiai. Baletą meno centru tampa Paryžius.

Kompozitorius Čaikovskis didelę dalį savo kūrybos skyrė baletui, jis lyg reformavo baletą reikšmę. Atsirado baletų muzikalinis vaizdas ir tikras charakterių apipavidalinimas. Čaikovskio baletuose buvo įvesta daug charakteringų tautinių šokių: ispanų, vengrų lenkų ir kt.

Tuo laiku išgarsėjo baletmeisteris Petipa, jis nustatė „pas“ visiems baletų pastatymams, kurie išliko iki šių dienų. Jo pastatymuose šoko žymiausios to laiko balerinos: Krzesinska, Pavlova, Preobraženskaja ir šokėjai Nižinskij, Fokin, Obuchov ir kt.

IX a. pabaigoje atsirado nauja šokio kryptis, vadinama „natūralioji“, kurią iškėlė Duncan. Laisvų judesių formomis, apranga ir interpretuojama graikiška

senovė, ji sukėlė tam tikrą revoliuciją ir įkvėpė naujų idėjų. Fokin pasinaudodamas naujovėmis, romantišni baletą apipavidalinimą pakeitė.

Lietuvos baletą pradžios galima būtų ieškoti XVI a. Vilniaus universiteto teatraliniuose pastatymuose, kur veikėjai kartais ir pašokdavo. Tikram baletui pradžią davė Lietuvos paiždininkas Antanas Tizenhauzas, 1778 metais Gardine įkūręs nedidelį baletą, kurio mokytojas buvo italas Kajetonas Pettineti. Iš Paryžiaus buvo pakviestas baletmeisteris Ledoux. Nuo Gardino ir Alytaus apylinkių buvo parinkta 33 baudžiauninkų vaikai ir prievarta atiduoti baletą mokyklai. Vėliau Gardino baletą paveldėjo Tizenhauzo dukterys, dovanojo karaliui Stanislaui Augustui ir perkėlė į Varšuvą. Mažesni

O. Malėjinaitė

baletą savo Slanimo dvare buvo įkūręs Oginskis, bet ir šis baletas vėliau buvo įjungtas į Ledoux vadovaujamą grupę. XVIII a. gale šie lietuviai baletininkai dar pašokdavo, vėliau išsiskirstė. XIX a. baletą Lietuvoje nebuvo, tik pradėjus atsi-

T. Juozapaitė

J. Jovaišaitė

rašti lietuviškiems vaidinimams Vilniuje, Petrapilyje ir k., sceniniai veikalai būdavo pajvairinami šokiais, turinčiais netiek baletinio, kiek etnografinio pobūdžio. Pvz. garsus klumpakojis buvo sukomponuotas komp. Miko Petrausko.

Lietuvoje baletas pradėdamas atkurti tik nepriklausomybės laikais. 1920 m. įsteigus Lietuvos operą, atsirado reikalas, turėti ir baletą. 1921 m. buvo įsteigta baletų mokykla, vadovaujama Olgos Dubeneckienės. Tos studijos mokiniai vėliau sudarė būsimą baletą branduolį.

Jau 1925 m. buvo pastatytas pirmasis baletas lietuviškoje scenoje, kuris davė pradžią Lietuvos baletui, „Coppelia“ pirmajame spektaklyje šoko: Jovaišaitė, Malejinaitė, Abalutavičienė, Kačinskienė, Kaliskienė, Kelbauskas, Butkus, Bandzevičius ir kiti.

Nuo įsikūrimo iki 1940 metų buvo pastatyti 38 baletai, taip pat baletą šokėjai dalyvavo operose ir kai kuriuose dramos pastatymuose. Turėjome ir kelis lietuvių kompozitorių baletus: J. Pakalnio — „Sužadėtinė“, V. Bacevičiaus — „Šokių Sukūryje“, J. Gruodžio — „Jūratė ir Kastytis“, B. Dvariono — „Piršlybos“ ir kitų.

Lietuvos baletas buvo aukštai vertinamas ir 1935 metais — pakviestas gastrolėms į Monte Carlo kazino teatrą, o po to į Londono Alhambra teatrą, kuris talpino net penkis tūkstančius žiūrovų. Laikraščiuose tilpo geros recenzijos, tuo būdu garsino Lietuvos vardą.

Lietuvos baletą dirbo įvairūs baletmeisteriai, pradžioje-svetimtaučiai, vėliau-savi: Kėkštas, Kelbauskas, Jovaišaitė. Nuo 1935 metų veikė Valstybinė baletų studija, kurios mokiniai vis papildydavo šokėjų eiles.

Po karo didesnė dalis baletų šokėjų pasitraukė į Vakarus. Jų iniciatyva buvo pastatytas baletas „Copellia“, su kuriuo aplankė

Pedagogė Domicelė Petrutytė sulaukė 75 metų. Šią sukaktį paminėjo Čikagos lietuvių Montessori draugijos mokyklos auklėtojos. Vaisės buvo surengtos M. Kuciniėnės namuose, kur sveikino ir buvusios mokinės. Jubiliatė ilgus metus dirbo ir daug nusipelnė mažų lietuviukų auklėjime. Ji taip pat buvo ilgametė padėjėja ir bendradarbė pedagogės Marijos Varnienės, kuri Montessori mokyklą įsteigė Lietuvoje, o vėliau darbą tęsė išeivijoje. Domicelė Petrutytė daug rašo ir spaudoje vaikų auklėjimo klausimais. Buvusią „Moters“ bendradarbę nuoširdžiai sveikiname! red.

Operos (ir teatro) etiketas

1. **Nekalbėk.** Kai orkestras pradeda groti ir iki veiksmo pabaigos tylėk. Jei negali susilaikyti nuo kalbėjimo, geriau sėdėk namuose.

2. **Neniūniuok, nedainuok ir nenušuk takto pirštais ar kojom.** Tavo pagalbos orkestrui, dainininkams ir aktoriam nereikia.

3. **Nevartyk programos ir nebandyk skaityti.** Tai trukdo greta sėdinčius, kurie nori sekti veiksmą scenoje.

4. **Nebraškėk saldumynų maišeliais.** Įsidėk saldumynų į minkštą popierių arba išsiimk juos pertraukų metu.

5. **Nedarinėk rankinuko.** Uždarų ir užtrauktukų garsai labai girdisi.

6. **Nekramtyk garsiai saldainių, šokolado ar kramtomos gumos.**

7. **Nedūsauk ir nežiovauk.** Jei tau nepatinka, nerodyk savo nuobodulio kitiems. Gal kiti turi kitokią nuomonę.

Nekosėk. Jei sergi, sėdėk namie. Kitiems tavo kosėjimo nereikia.

Sėdėk savo kėdėje, neįreimk savo alkūnių į kaimyno šoną.

Palik žieminę aprangą rūbinėje. Jei turi laiko ateiti į teatrą, tai pridėk dar kelias minutes paltų padavimui ir paėmimui.

Jei pavėlavai, užsilaikyk ramiai, kol tau leis atsistėti.

Lietuviškiems parengimams — koncertams dar reikėtų pridėti:

Nebarškink stiklais, peiliais ir šakutėmis. Jei tave pasodino prie stalo, kol vyksta koncertas, užsilaikyk ramiai. **Nešūkauk, nekalbėk** ir nereikš savo nuomonės viešai, kad atėjai tik pavalgyti...

daug išeivių stovykų. Po emigracijos visi išsisklaidė įvairiuose pasaulio kraštuose. Daug buvusių Lietuvos baleto šokėjų įsteigė savo privačias baleto mokyklas tokiose vietovėse, kur baleto nebuvo ir prisidėjo prie vietinio kultūrinio pakilimo.

• MOTERYS PASAULYJE

VIDA MOGENYTĖ — VENCIENĖ

Calgary '88 Kanados XV Žiemos Olimpiados lygūnų slidinėjimo 10 km. — aukso medalio ir 5 km. — bronzos medalio laimėtoja. Vida yra ukmergietė, Vilniaus Valstybinio Pedagoginio Instituto ketvirto kurso studentė. Slidinėjimu pradėjo domėtis tik atvykusi į Vilnių, dideliu pasiryžimu ir įtemtu darbu — pasiekė nuostabių rezultatų. Laimėtoją Sveikiname!

Vietiniai lietuviai (dr. J. Zubis, V. Griggs ir kiti) susitiko su atvykusiais sportininkais iš Lietuvos. Jie apibūdino Vidą kaip malonia, kuklia, geltonkase lietuvaite.

Dail. Onita Zubis ir Vida žiūrinėja Banff'o parko ežere pagautą žuvį. (Nuotraukos J. Zubio)

• SVEIKATA

PAŽINKIME GERIAU SAVO KŪNĄ

BIOCHEMIJA

APIE ENDOKRINES LIAUKAS IR JŲ HORMONUS

Dipl. chem. J. Prunskis

Dauguma liaukų turi latakus — seilių liaukos, kepenis ir kitas, per kuriuos teka jų sekrecijos į virškinimo traktą ar kitur. Yra liaukų, kurios tų latakų neturi, t.y. savo sekreciją atiduoda tiesiog į kraują ir tos liaukos vadinasi endokrinėmis liaukomis, o jų sekrecija vadin. hormonais. Tos liaukos ir jų hormonai yra labai svarbūs organizmui. Kaip automobiliui reikalingas motoras jo važiavimui, taip endokrinės liaukos ir jų hormonai reikalingi žmogaus egzistencijai. Man esant gimnazijoje jau 3 klasėje supažindino su žmogaus organizmu paviršutiniai, bet tada nei žodžio apie endokrinės liaukas. Šių liaukų veikimu susidomėta tik šio šimtmečio pradžioje ir dabar nemažai apie jas žinoma, tačiau dar ne viskas ištirta ir reikalinga daugiau tyrimo ir laiko. Kai kurie hormonai yra proteinai: insulinas — kasos hormonas, kiti yra steroidai — lytinių liaukų hormonai, o kiti paprasti cheminiai junginiai — adrenalinas — adrenalinės liaukos hormonas. (Dabar apie tas liaukas atskirai.)

Thyroido liauka, kuri randasi dvejose vietose — šonuose gerklės ir trachėjos. Jos pasuaugusius žmones yra apie 25 gramų ir jose yra apie 10 mg. jodo. Jo hormonai turi reikšmės kūno išsivystymui. Esant šiai liaukai neišsivysčiusiai, žmogus užauga protiniai nenormalūs ir lieka žemo ūgio — fiziniai neišsivystę. Padidėjus šios liaukos

aktyvumui — pasireiškia žmogaus didesnis aktyvumas ir tos liaukos padidėjimas vad. goiteris, tai atsiranda dėl stokos jodo ir gydoma jodo preparatais — sodium jodide, o esant goiteriui su jodo padidėjimu gydoma operatyviai. Thyroido hormonas yra throxinas kuris tiesioginiai nerandamas, bet pasireiškia formoje proteino ir vadin. thyroglobulinas.

Parathyroido liauka randasi prie thyroid liaukos. Ją sudaro 4 mažos liaukos ir jų visų svoris yra tarp 0.05 - 0.3 gramų. Šių liaukų hormonai tvarko kalcio kiekį kraujyje. Mažas tų hormonų kiekis sumažina kalcio kiekį kraujyje, kas atsiliepia į nervus ir muskulus — pasireiškia konvulsijomis-tetanu. Šią ligą žymiai sumažina vartojant viduriniai tirpstančias kalcio druskas, bet dabar yra izoliuotas grynas šios liaukos hormonas ir pradedamas juo gydymas. Per didelis šios liaukos aktyvumas pakelia kalcio kiekį kraujyje, šlapime irgi padidėja kalcis, o inkstuose atsiranda akmenys kaulai susilpnėja — pasidaro trapūs.

Pituitarinė liauka (Hypophysis) randasi galvos bazėje yra maža ir apvali liauka. Ji skirstoma į tris dalis: priekinė, galinė ir vidurinė dalis. Galinės liaukos dalis reguliuoja vandens kiekį organizme ir jo pašalinimą. Priekinės liaukos dalis yra svarbiausia, kas link vidurinės liaukos dalies — reikšmės dar neištirta. Priekinė — pituitarinės dalis gamina kelis hormonus — kaip augimo, lytinės charakteristikos, laktacijos hormonus. Šios liaukos hormonai reguliuoja inkstų veikimą, kraujo spaudimą ir t.t. Padidėjus pituitarinės liaukos veikimui, žmogus užauga gigantiškas — nepaprastai

didelio ūgio; žemas tos liaukos veikimas surištas su žmogaus dwarfizmu — žemu ūgiu, kitaip sakant, ši liauka turi ypatingos reikšmės augime. Pituitarinė liauka, galima sakyti, yra pagrindinė liauka visų endokrinų liaukų — daugelį jų kontroliuodama, ji yra „master“ endokrinė liauka.

Kasa randasi viršutinėje pilvo dalyje. Ji turi dvi paskirtis: pirma — jos sekrecija, kaip reguliarios liaukos, turi kanalą į žarnas ir jos sekrecija yra labai svarbi virškinimui maisto. Taipgi kasa veikia ir kaip endokrinė liauka, kurios hormonai eina tiesiog į kraują, kaip Insulinas kuris reguliuoja cukrų organizme, sukrautą kepenyse glikogeno formoje. Jei kasa funkcionuoja prastai t.y. trūksta hormono-Insulino, tai atsiranda daug cukraus kraujyje ir šlapime, beto kūne atsiranda daug acetono — išsivysto diabetas — cukrinė liga, kuri yra gana rimto pobūdžio. (Dabar cukraus ligą gydo dieta ir Insulino injekcijomis gana sėkmingai.)

Adrenalino liauka randasi ant inkstų ir ją sudaro dvi dalys: medula ir cortex. Medula dalis išdirba adrenalino hormoną, kuris veikia į simpatinę nervų sistemą, kurio per daug gaminant pakyla kraujo spaudimas, metabolizmas, arterijų išsiplėtimas, nuovargis. Cortex-liaukos dalis išdirba kelis hormonus ir nevisi dar ištirti, ji labai svarbi gyvybei. Adrenalino liaukos cortex dalis išdirba hormonus — priklausančius steroidams, kurie tvarko vandens balansą kūne, kraujyje balansuoja taip vadinamą pH t.y. kraujo šarminumą — rūgštumą. Tvarko kraujo elektrolitus. Taipgi hormonai reguliuoja baltymų ir angliavandenių metabolizmą, tai turi įtakos ir cholesterolį. Netinkamai veikiant adrenalino liaukos cortex daliai išsivysto addisono liga. Padidėjus cortex dalies veikimui, pas moteris išsivysto vyrų psichologinė charakteristika.

Gonads-lyties hormonai subrendina vyrų ir moterų antraeilius išvirstinius požymius, o taipgi reguliuoja seksualinį gyvenimą tiek vyrų, tiek moterų.

Skrandžio ir žarnų hormonai — jų yra keletas viršutinėje mukozos dalyje. Ju hormonai aktyvina ir stimuluoja virškinimo liaukų veikimą, bet jų veikimas, palyginus su kitomis endokrinėmis liaukomis, nėra taip reikšmingas.

Bendras endokrinų liaukų ir jų hormonų veikimas yra labai svarbus. Jų sutrikimas sukelia rimtas ligas kaip goiterį, diabetą — cukraligę ir kitas. Dabar medicina gana pažengus, ir minėtų susirgimų gydymui vartojami natūralūs arba sintetiniai hormonai duoda gana gerus rezultatus, tik nereikia užleisti.

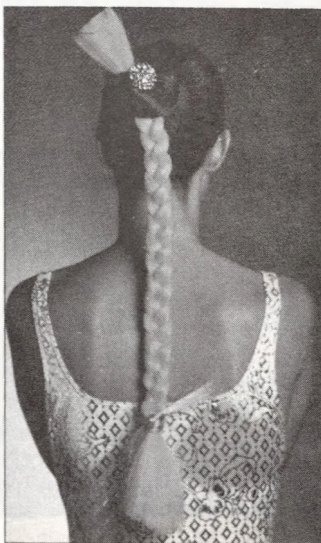

• Madų ir grožio pasaulis

Skaros — „kafia“

Mados priklauso ne vien tik nuo madų kūrėjų, bet kartais ir nuo politinių įvykių. Neramumai arabų kraštuose ir dažnas tų įvykių matomumas televizijoje ipilietino ir naują madą — skarą „kafia“. Tai yra balta, keturkampė, medvilninė skara, išmarginta mažais kvadratiniais: juodais, mėlynais, žaliais, raudonais arba violetiniais. Tokias skaras, prisidengę savo veidus, dėvi dykumų kovotojai. „Kafia“ Amerikoje atsirado atvežta turistų, kaip suvenyras, kartais dėvima maištaujančių studentų. Bet paskutinių laikų žiaurūs vaizdai TV ekranuose sukėlė didesnių simpatijų arabams. „Kafia“ paklausa ir dėvėjimas padidėjo. Nors daugelis „kafia“ dėvėtojų tvirtina, kad tai yra tik praeinanti mada, kiti dėvi dėl politinių priežasčių.

Naujas žurnalas „Lears“

Žurnalo viršelyje šypsosi moteris, kurios veide matosi raukšlės, o greta parašyta — „At last a Magazine for the Woman who wasn't born yesterday.“ „Lears“ yra skiriamas pagyvenusioms moterims, turinčioms virš 40 metų. Žurnalo steigėja Frances Lear ilgus metus tam ruošėsi, stebėjo vyresnių, o ypač profesionalių moterų būklę ir poreikius. Ji parinko tinkamas bendradarbes, nustatė žurnalo liniją ir investavo 12 milijonų dolerių. Ji tikisi, kad šis leidinys sulauks didelio populiarumo ir padės pakeisti tradicinę nusistovėjusią nuomonę, kad moteris sulaukusi 40 metų — yra tik „nervuota namų šeimininkė“. Žurnalas turi dviejų šimtų tūkstančių tiražą ir pasirodo kas antras mėnuo. Ateityje numatoma leisti kas mėnesį, nes nuo 1990 metų JAV moterų turinčių virš 40 metų bus dauguma.

„Lears“ priklauso prie liuksusinių leidinių, su gausiom brangių rūbų ir kosmetikos

reklamom. Kai kurios žurnalo modeliujamos yra parinktos vyresnio amžiaus, bet reklamų — firmų modelių matomi tie patys labai jauni veidai, kaip ir visada, nes paroduodamas yra ne daiktas, bet „svajonė“...

„Lears“ turinys yra gana platus, bet ir nuobodus: finansinių patarimų skyrius, pasikalbėjimai su sėkmingomis profesionalėms, neužmirštas ir skyrius apie žinomus vyrus ir t.t. Šiame žurnale nėra taip labai populiaraus net virimo receptų skyriaus, kurį galima rasti visuose žurnaluose, net ir vidaus įrengimo... „Lears“ yra taikomas vadovaujančias vietas užimančioms profesionalėms. Panašių, ir tikrai įdomesnių, liuksusinių leidinių yra daugiau. Keli puslapiai su vyresnio amžiaus modeliujantoms padėties nepakeis. Pavarčius „Lears“, atrodo, kad leidinys mažai kuom skiriasi nuo kitų, tik yra siauresnės apimtys.

Moterų žurnalo pirmąjį leidimą kaip ir visada, savo įvairumu ir įdomumu, užima prancūziški ir vokiški leidiniai.

Pavasarijančių nuotaikų apranga ir šukuosenų naujovės (kairėje)

* * *

**Brangūs modeliai
skirti
vyresnio amžiaus
moterims**

Žuvų aliejaus nauda ir pavojai

Paskutiniu laiku labai pagausėjo stambių reklamų ir straipsnių skaičius apie žuvų aliejaus naudą, kuris sumažina su tuo susijusius širdies negalavimus...

Laboratoriniai tyrimai 1950 metais parodė, kad žuvų aliejus yra reikšmingesnis sumažinant riebalų kiekį kraujyje, negu kukurūzų aliejus (corn oil). Tuo reikalu buvo daromi tyrimai tarp Grenlandijoje gyvenančių eskimų. Jie daugiausia minta riebia Šiaurės Atlanto žuvimi, jų kraujo riebalingumas yra žemas ir jie retai serga širdies ligom. Šiais atradimais labai susidomėjo chemijos-vaistų fabrikai ir pradėjo gaminti žuvų aliejaus kapsules ir t.t. Spaudoje ir televizijoje pasirodė didžiausios reklamos: naudokite žuvų aliejų ir visos ligos prapuls. Nors žuvų aliejus ir turi privalumų apvalyti kraują nuo per didelio riebalų kiekio, bet taip pat — turi ir neigiamų pasekmių. Kraujyje padidėja cukraus kiekis, ir ypač pavojinga tiems, kurie turi cukraligę. Įvairių dietų prisilaikymas turi vykti su saiku. Geriausi rezultatai yra pasiekiama, kai naudingi produktai yra naudojami natūraliame pavidale, bet ne fabrikuose pagaminti. Šiuo atveju geriausia ir naudingiausia vartoti žuvį (šviežią arba šaldytą) bent kartą savaitėje, kuri yra riebesnė: lašiša (salmon), tuna, skumbrė (mackerel), upėtakis (trout), silkė ir sardinės. Netikėkite reklamoms ir pasitarkite su savo gydytoju.

Aspirino sensacija

Po laboratorinių tyrimų pasklido gandai, kad aspirino tabletės apsaugo nuo širdies priepuolių. Šia naujiena pasinaudojo vaistų fabrikai; nepraėjus nei savaitei, per T.V. jau buvo reklamuojama aspirino stebuklinga galia... Prieš tokias neatsakomingas reklamas pasisakė gydytojų sąjunga ir įsikišus valdžios įstaigom, vaistų fabrikai buvo priversti šias klaidinančias reklamas iš viešumos išimti. Aspirinas turi tam tikros reikšmės, bet tik tam tikrais atvejais, ir tik gydytojų priežiūroje.

• Šeimininkų kampelis

Veda L. MURAUSKIENĖ

VafLIAI su mielėm

- ½ p. šilto vandens,
- 1 pakelis džiovintų mielių,
- 2 p. šilto pieno,
- ½ p. tirpyto sviesto,
- 2 p. miltų,
- 2 kiaušiniai,
- ¼ štl. kepimo milteių,
- cukraus ir druskos.

Į dubenį supilti šiltą vandenį, suberti mieles ir palaikyti apie 5 min., kad išsileistų. Supilti šiltą pieną (ne karštą!), tirpytą sviestą ir cukrų bei druską pagal skonį. Po truputį sudėti miltus ir gerai išmaišyti. Dubenį uždengti plastika ir per naktį palikti kambario temperatūroje. Žiūrėti, kad tešla būtų pakilusi 4 kartus. Prieš vartojimą įplakti kiaušinius ir kepimo miltelius. Vaflių kepimo formą paruošti pagal instrukcijas, užstatyti ant aukščiausios temperatūros. VafLIAI turi gražiai pagelsti. (Su mielėm vafLIAI kepa ilgiau.) Vaflius servuoti su uogiene arba plakta grietinėle. Nesunaudotą tešlą gerai uždengti ir laikyti šaldytuve.

Citrinos ir krapų garstyčios

- 1 p. paruoštų Dijon garstyčių,
- ¼ p. lengvo kukurūzų sirupo (corn),
- 2 štl. kapotų petražolių,
- 2 štl. kapotų krapų,
- 2 štl. citrinos sunkos,
- 2 štl. tarkuotos citrinos žievelės,
- ½ p. majonezo.

Viską labai gerai išmaišyti. Uždengti ir laikyti šaldytuve. Tinka su šaltais žuvies patiekalais, bulvių arba pupelių mišrainėm.

Morkų sriuba

- 3½ štl. nesūdyto sviesto,
- 1 kapotas vidutinis svogūnas,
- 1 supjaustytas poras,
- 4 p. troškintų, pjaustytų morkų,
- 1 troškintas, pjaustytas pasternokas (parsnip),

- ¼ p. nevirtų ryžių,
- 6 p. vištienos sultinio,
- 2 štl. pomidorų košės,
- 1½ štl. druskos,
- 1 štl. džiovintų čiobrelų (thyme),
- 1 štl. džiovintų krapų (dillweed),
- ½ štl. maltų pipirų,
- 1 p. lengvos grietinės 10%,
- krapų šakelės.

Didesniame inde išleisti sviestą, sudėti kapotą svogūną ir riekelėm supjaustytą porą (prieš tai gerai išplauti), uždengti ir troškinti, kad suminkštėtų. Sudėti visus kitus priedus, užvirinti, uždengti ir 30 min. troškinti. Sumalti blenderyje ir supilti grietinėle. Maišant pašildyti ir papuošus krapų šakelėm, servuoti.

Virtų dažovių mišrainė

- ½ sv. pupelių (haricot beans),
- 2 p. verdančio sultinio,
- 2 štl. aliejaus,
- 1 skiltelė česnako,
- 1 pjaustytas svogūnas,
- ¼ sv. pjaustytų grybų,
- 4 lazdelės kapotų salierų,
- 1 dėžutė (14 oz.) konservuotų pomidorų,
- 2 lauro lapeliai
- 1 štl. baziliko (basil)
- ½ sv. lešiukų (red lentils),
- 1 štl. druskos,
- pipirų.

Šiam patiekalui yra reikalingas lėto virimo elektrinis indas (slow cooker). Pupelės pamerkti per naktį. Į lėto virimo indą supilti verdantį sultinį (vištienos arba daržovių) ir sudėti nusunktas pupeles. Aliejų įpilti į keptuvę ir pakepinti sutrintą česnaką, supjaustytą svogūną, nuvalytus bei supjaustytus grybus ir kapotus salierus. Po to sudėti pomidorus (konservuotus), lauro lapelius, baziliką, lešiukus ir užvirinti. Visą sudėti į lėto virimo indą, pamaišyti, uždengti ir lėtai

virti apie 6 val. (Virimas, kad ir ilgas, lėto virimo elektriniais indais yra pigesnis, negu gazine arba elektrine vyrikle.) Kai pupelės suminkštės, tada įdėti druską, pipirus ir išmaišyti.

Kepti obuoliai

- 4 dideli virimo obuoliai,
- 1 p. kapotų džiovintų vaisių,
- 2 štl. saldaus sirupo,
- 3 štl. vandens.

Obuolius nuplauti ir išimti sėklalzdžius. Į kepimo indą (geriausiai stiklinį) įpilti vandenį, sudėti paruoštus obuolius ir vidų pripildyti kapotais įvairiais džiovintais vaisiais. Į kiekvieną obuolį įpilti po ½ štl. sirupo. Kepti prie vidutinės temperatūros apie 50 min. Servuojant, ant obuolių užpilti nutekėjusį sirupą.

Itališkas salotų padažas

- ¼ p. vištienos sultinio,
- 1 štl. alyvuogių aliejaus,
- 2 štl. citrinos sunkos,
- 2 štl. paruoštų Dijon garstyčių,
- 1 skiltelė česnako, sutrinto,
- 1 gvazdikėlis, sutarkuotas
- ¼ štl. druskos,
- ¼ štl. pipirų.

Viską labai gerai suplakti ir laikyti šaldytuve uždengtame inde. Tinka prie įvairių žalių salotų.

Pyragas su vyšniom

- 4 kiaušiniai,
- ½ sv. margarino,
- ½ sv. cukraus,
- 2 štl. rudo cukraus,
- ¼ sv. miltų,
- ¼ sv. krakmolo (starch),
- 1 pk. kepimo miltelių,
- 2 štl. romo,
- 2 štl. vyšnių sunkos,
- 1 citrinos tarkuota žievelė

Viską labai gerai ištrinti, sudėti persijotus miltus, krakmolą ir kepimo miltelius. Lengvai įsukti išplaktus baltymus. Kepti prie 350° apie 1 val. ir 15 min. Iškeptą pyragą galima perpepti vyšnių uogiene ir pašlakstyti vyšnių vynu.

Marinuotos viščiuko krūtinėlės

- 1 viščiuko krūtinėlė,
- 1 p. beskonio jogurto,
- 1 česnako skiltelė,
- 1 št. „lime“ sunkos,
- 2 štl. imbiero,
- ½ štl. kmynų (cumin),
- ¼ štl. „coriander“ sėklų,
- ⅓ štl. anyžiaus sėklų (anise),
- druskos,
- petražolių papuošimui.

Sumaišyti visus priedus ir pamerkti vištieną, krūtinėles keliose vietose įpjauti. Uždengti ir palaikyti 4 val. šaldytuve. Sudėti į kepimo indą ir kepti prie 350° apie 1 val. Pabarstyti petražolėmis ir servuoti.

Alaus ir citrinų punšas

- 1 p. vandens,
- 1 p. cukraus,
- 1 p. citrinos sunkos,
- ½ p. greipfruto sunkos,
- 2 p. ledo šmotukų,
- 5 p. alaus,
- citrinos žievelė,
- gvazdikėlių,
- citrinos riekelių.

Vandenį ir cukrų užvirinti, sudėti citrinos žievelę, uždengti ir palaikyti 10 min. Atšaldyti, supilti citrinos ir greipfruto sunką. Supilti į servavimo indą ir sudėti ledą. Prieš servuojant supilti alų, sudėti citrinos riekėles ir gvazdikėlius, gerai išmaišyti.

Bulvių užkandis

- 1 didelis svogūnas,
- 2 št. riebalų,
- 2 sv. bulvių
- ½ p. tarkuoto sūrio,
- 1 p. pieno,
- druskos.

Bulves išvirti, atšaldyti ir supjaustyti nedideliais šmoteliais. Svogūną sukapoti ir pakepinti. Į didesnę keptuvę arba puodą sudėti svogūną, bulves, tarkuotą sūrį, pieną ir maišant kepti, kol gražiai pagels. Tinka su žaliomis salotomis.

Riešutų padažas

- 4 št. alyvuogių aliejaus,
- 1 skiltelė česnako,

- 3 št. riešutų,
- petražolių,
- bulvių košės,
- druskos, vandens.

Sutrintą česnaką ir kapotas petražoles pakepinti aliejuje. Sudėti kapotus riešutus, pakepinti, įdėti truputį vandens, druskos ir užpilti ant bulvių košės. Galima vartoti ir sviestą, tik žiūrėti, kad per daug neparuoduotų.

Ispaniškas padažas

- 1 sv. svogūnų,
- 4 št. alyvuogių aliejaus,
- 1 sv. žalių pipirų,
- 1 sv. pomidorų,
- 1 skiltelė česnako,
- 4 kimštos alyvuogės,
- 2 št. miltų,
- druskos,
- pipirų,
- ¼ p. raudono vyno (ispaniško).

Svogūnus sukapoti ir pakepinti aliejuje, kad suminkštėtų. Pipirus nuvalyti, išimti sėklas ir baltą plėvelę, smulkiai sukapoti. Pomidorus nuplykiyti, nulupti odelę ir išpjauti daigus, smulkiai supjaustyti. Alyvuoges ir česnaką sukapoti. Viską sumaišyti su pakepintais svogūnais; pagal skonį įdėti prieskonius, miltus ir gerai išmaišyti. Kiek patroškinti, kad sutirštėtų ir įpilti vyną. Tinka prie įvairių patiekalų.

Greitas apkepas

- 1 p. pjaustytų grybų,
- 1 mažas svogūnas,
- 1 št. sviesto,
- 4 baltos duonos riekės,
- 2 baltymai,
- druskos, pipirų.

Grybus pakepinti su kapotu svogūnu ir prieskoniais. Duoną supjaustyti mažais šmoteliais ir sudėti į riebaluotą apkepo formą. Ant viršaus uždėti grybus ir pamaišyti. Išplakti baltymus ir sudėti ant grybų. Kepti prie 350°, kol pradės paviršius gelsti.

Bulvių ir obuolių daržovės

- 1½ sv. bulvių,
- 1½ sv. obuolių,
- 2 svogūnai,
- 2 p. sultinio,
- riebalų,
- druskos,
- pipirų.

Bulves ir obuolius nulupti ir supjaustyti plonom riekelėmis. Sudėti į indą, supilti sultinį ir uždengus troškinti, kad suminkštėtų. Svogūnus supjaustyti riekelėmis ir pakepinti riebaluose. Uždėti ant bulvių ir obuolių.

Pagal skonį įdėti prieskonių ir išmaišyti. Tinka prie kiaušienos kepsnių ir dešrų.

Šparagai su pomidorais

- 6 pomidorai, didesni.
- 12 lazdelių šparagų.
- ½ p. kapotų grybų.
- 6 šmoteliai sūrio,
- sviesto,
- druskos,
- petražolių.

Šparagus nuvalyti, nupjauti kietus galus ir truputį apvirinti. Pomidorus nuvalyti ir išskaptuoti sėklas. Kepimo indą patepti sviestu ir sudėti pomidorus. Šparagus supjaustyti, sumaišyti su kapotais grybais ir prieskoniais. Prikimšti pomidorus, uždėti po mažą gabalėlį sviesto ir riekelę sūrio. Kepti vidutinėje orkaitėje prie 350° apie 40 min. Pabarstyti kapotomis petražolėmis.

Grybų bandelės

- 1 sv. bulvių,
- ½ sv. grybų.
- 1 svogūnas,
- 2 kiaušiniai,
- 4 št. miltų
- 2 št. džiovintų sėlių,
- druskos,
- prieskonių,
- aliejaus.

Bulves išvirti ir sutrinti. Sudėti išplaktą kiaušinių, druską pagal skonį ir miltus. Išminkyti ir padaryti apskritus paplotėlius. Grybus nuvalyti ir sukapoti, sumaišyti su pakepintu svogūnu, džiovintais sėliais ir išplaktu kiaušiniu. Kimšalą dėti ant paplotėlių, užtaisyti kraštus ir pakepinti iš abiejų pusių riebaluose. Galima kepti ir orkaitėje; kepimo formą patepti riebalais, sudėti bandeles ir patepti viršų riebalais.

Kepti zukiniai

- 2 zukiniai,
- 1 p. šalto vandens,
- 1½ p. „biscuit mix“ miltelių,
- 1 kiaušinis,
- 1 štl. Permesan sūrio, tarkuoto,
- ¼ štl. česnako druskos,
- aliejaus.

Zukinius supjaustyti pailgom lazdelėmis. Vandenį išplakti su kiaušiniu, druska, sūriu ir milteliais. Zukinius mirkyti tešloje ir kepti karštame aliejuje.

Obuolių pudingas

- 4 dideli obuoliai,
- 1 št. sviesto,
- ½ p. cukraus,
- 1 kiaušinis,

- ½ p. pieno,
1 p. miltų,
1 štl. kepimo miltelių

Obuolius nulupti, išimti sėklalazdžius ir supjaustyti stambiaiom riekiem. Kepimo indą patepti sviestu ir sudėti obuolių riekės. Cukrų ištrinti su sviestu ir plaktu kiaušiniu, sudėti visus priedus ir gerai išplakti. Paruoštą tešlą užpilti ant obuolių. Kepti prie 350° apie 40 min. Pudingą valgyti šiltą su pienu.

Plokštainis su šokoladu

- ½ sv. miltų,
½ sv. sviesto,
¼ sv. cukraus,
1 trynys,

paskrudintų riešutų.

Visus produktus gerai išminkyti, palai-kyti 1 val. šaldytuve, iškočioti, iškepti, kol gražiai pagels. Paruošti šokoladinę masę: ½ sv. cukraus, ½ sv. šokolado, ½ sv. sviesto, 1 p. grietinėlės. Viską sudėti į indą ir virti maišant ant labai lengvos ugnies, apie 2 val., kad masė sumazėtų pusiau. Nuėmus nuo ugnies vis dar pamaišyti, kol pradės stingti. Masę užtepti ant plokštainio ir pabarstyti paskrudintais riešutais.

"DP: LITHUANIAN IMMIGRATION TO CANADA AFTER THE SECOND WORLD WAR" - by Milda Danys. Išleido - Multicultural History Society of Ontario, Toronto; 365 p. - 40 iliustracijų. Baigiama išparduoti, liko tik minkštais viršeliais. Galima gauti pas leidėją arba: J. V. Danys, 1681 Ainsley Dr., Ottawa, Ont. K2C 0S8. Kaina - \$20 (pasiuntimo išlaidos įskaitytos).

• Atsiųsta paminėti

1988 Metų Kalendorius — Lithuanian Calendar; paruošė Stasys Prakapas; Toronto Priskėlimo parapijos ekonominės sekcijos leidinys; tiražas 3000 egz., 204 psl., gausiai iliustruotas ir įvairus, įdomus pasiskaityti.

L.K.B. Kronika, 8 knyga; išleido ir redagavo The Society of the Chronicle of Lithuania, Inc., tiražas — 3000 egz.; kaina kietais viršeliais \$10.00; šis iliustruotas lei-

dinys skirtas Lietuvos Krikščionybės 600 metų sukakčiai paminėti.

Magdalena B. Stankūnas — „Išpūdžiai iš praeities“; parodos katalogas — Balzekas Museum of Lithuanian Culture, Chicago; 10 psl., iliustruotas medžio raizniais

Lietuvių 16 Vasario gimnazijos metraštis 1986-87; leidinį paruošė mokytojų kolektyvas; 70 psl., gausiai iliustruotas.

Švietimo Gairės — lietuviško ugdymo leidinys. Žurnalas mokyklai ir šeimai: leidėjai JAV LB švietimo Taryba: redaktorius ir administratorius — Juozas Plačas; adresas — 3206 W. 65th Pl., Chicago Ill., U.S.A. 60629; prenumerata — \$5.00.

Pasaulio Lietuvis — leidinys bendruomenės minčiai ir gyvenimui; leidėjai — PLB; redaguoja redaktorių kolektyvas, prenumerata metams — \$10.00 redakcijos ir administracijos adresas: Pasaulio lietuvis, 5620 S. Claremont Ave., Chicago Ill., 60636, U.S.A., Tel. (312) 778-2200.

Lietuvių Dienos — mėnesinis lietuvių kultūros ir visuomenės gyvenimo žurnalas, lietuvių ir anglų kalbomis; redaguoja redakcinė kolegija; adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif. 90029, U.S.A.; prenumerata metams — \$20.00, Kanadoje — \$25.00.

Lituanus — Lithuanian quarterly — kultūros mokslo žurnalas anglų kalba; redaguoja A. Klimas, T. Remeikis, B. Vaškelis; prenumerata metams \$10.00; adresas: Lituanus — 6631 S. Troy, Chicago, Ill., U.S.A.

Skautų Aidas — Lietuvių Skautų S-gos leidinys jaunimui, redaktorius — A. Saulaitis, S.J.; adresas — 2345 West 56 Street, Chicago, Ill., U.S.A. 60636; administratorė — M. Jonikienė; adresas — 6346 So. Washenaw Ave., Chicago, Ill., U.S.A. 60629; prenumerata metams — \$5.00.

Technikos Žodis — A.L. Inžinierių ir Architektų S-gos leidinys; redaguoja kolektyvas: administratorius — A. Brazdžiūnas; 7980 W. 127 St. Palos Park, Ill., 60464, U.S.A.; prenumerata metams \$6.00.

Šaltinis — tikiybinės ir tautinės minties žurnalas; leidžia — Šv. Kazimiero Sąjunga ir Tėvai marijonai; redaguoja k. S. Matulis, MIC. Metinė prenumerata — \$6.00, adresas: 16 Hound Rd., West Bridgeford, Nottingham, NG2 6AH, England.

Saleziečių Balsas — leidžia Lietuviai Saleziečiai; redaguoja — k. M. Burba, S.D.B.; redakcijos adresas — Lituan Don Bosco, Via Colonna 2, 00044 Frascati

(Roma) — Italia.

Laiškai Lietuviams — Tėvų jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas: redaktorius J. Vaišnys, SJ; adresas — 2345 West 56th Street, Chicago, Ill., 60636, U.S.A.; prenumerata metams — \$10.00.

Moterų Dirva — L.R.K. Moterų Sąjungos leidinys; redaktorė — Mrs. Dale Murray; prenumerata metams — \$7.00 Amerikoje, kitur — \$8.00. Adresas — 3005 N. 124th St., Brookfield, Wis. 53005, U.S.A.

Eglutė — iliustruotas vaikų žurnalas; redaguoja ir leidžia N.P.M. Seserys. Putname; išeina kas mėnesį, metinė prenumerata \$10.00 adresas: Eglutė — Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn., U.S.A., 06260.

Tėvynės Sargas — politikos ir socialinių mokslų žurnalas; redaktorius — A.J. Kasulaitis, 894 East 22rd Street, Euclid, Ohio 44123, U.S.A.; administracija: A. Viliušis, 4050 S. Campbell Ave., Chicago, Ill., 60632, U.S.A.; vieno numerio kaina — \$4.00.

Naujoji Viltis — LSTK Neo-Lituania ir Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga; redaguoja — A. Laikūnas, B. Nemickas, V. Valiukėnas; administratorius — B. Kaskaitis, 935 Beverly Rd., Cleveland Hts., Ohio, 44121 U.S.A.; vieno numerio kaina — \$4.00.

Ateitis — lietuvių katalikiško jaunimo žurnalas; redaguoja — redakcinis kolektyvas; leidėjai — Aiteininkų Federacija; administratorius — J. Polikaitis, 7235 South Sacramento Ave., Chicago, Ill., 60629, U.S.A.; prenumerata metams — \$12.00.

Metmenys — periodinis kultūrinis leidinys; redaktorius — Vytautas Kavolis; administratorius — Aleksas Vaškelis — 3113 W. Vina del Mar Blvd., St. Petersburg Beach, Fla., U.S.A. 33706.

Akiračiai — atviro žodžio mėnraštis; redaguoja redakcinis kolektyvas; adresas: Akiračiai — 9425 So. Pleasant Ave., Chicago, Ill., U.S.A., 60620.

The Observer — a newspaper published monthly by the Lithuanian Roman Catholic Federation of America; redaguoja redakcinis kolektyvas; adresas: 4545 W. 63rd Street, Chicago, Ill., U.S.A. 60629; metinė prenumerata \$10.00.

Elta — Information Bulletin, Lithuanian National Foundation: 345 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y., 11207, U.S.A.

Krivulė — leidžia Vakarų Europos Lietuvių Sielovada; adresas: Carl Theodor Str. 11, 6710 Frankenthal, W. Germany.